



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelseskrift

til

de offentlige Gramina

Kolding lærde Skole

i Juli 1856.

Kjøbenhavn.

Trykt hos J. D. Eviset & Comp.

Indbøddelseskrift

til

de offentlige Examina

i

Kolding lærde Skole

i Juli 1856.

- I. „Forbemærkninger“ til en dansk=latinsk Ordbog. Af Prof. Dr. Ingerslev.
- II. Skoleefterretninger af Rector Prof. Ingerslev.

Kjøbenhavn.

Trykt hos J. D. Oviest & Comp.

I.

“Forbemærkninger”
til en dansk-latinsk Ordbog.

af

Prof. Dr. C. F. Ingerslev.

De af mig i 1849 og 1850 udgivne latinsk=danske og dansk=latinske Ordbøger have i det Hele, troer jeg, fundet en gunstig Modtagelse: idetmindste have de fundet saa god Uffætning, at den Tid ikke mere er fjern, da der maa tænkes paa Besørgelse af nye Udgaver af begge. Dette er mig saa meget kjerere, som derved gives mig Leilighed til at give begge Værker væsentlige Forbedringer; at de trænge til samme, veed Ingen bedre end jeg. Til at samle Stof til disse har jeg allerede havt Leilighed navnlig derved, at jeg 1853 og 1855 har udgivet begge Ordbøger, i en noget udvidet Skikkelse, paa Tydsk*): deels kom jeg derved til atter at gennemgaae Arbeidet, og fandt selv Anledning til Rettelser og især Tilføielser, deels har jeg fra tydske Philologer saavel offentlig som privat modtaget værdifulde Bemærkninger og Berigtigelser. Men der vil endda være Nok tilbage, hvori Dplysninger, Tillæg og Rettelser fra Sagskyndige ville kunne gavne mig og igjennem min Bog Skolerne. Jeg har derfor ønsket at benytte denne Leilighed til at anmode Philologerne og Skolemændene i Danmark saavel som i Norge, hvor Bogen ogsaa bruges endeel, om at meddele mig deres Bemærkninger over Ordbøgerne. Disse skulle blive modtagne med den Paaskjonnelse, som ikke let vil udeblive hos den, der af Erfaring har lært, hvor lidet den menneskelige Kraft overhovedet og ved slikt Værk isærdeleshed er istand til at være sig selv nok; de skulle blive paaagtede og

*) Det latinsk=tydske Lexicon har i Tydskland fundet en over Forventning god Modtagelse, og det Samme synes at ville blive Tilfældet med det tydsk=latinske.

benyttede med den Omhu og samvittighedsfulde Overveielse, som kræves paa den ene Side af Erkjendtligheden for de modtagne Bink, paa den anden Side af Nødvendigheden af at fastholde egen Overbeviisning og engang som rigtige erkjendte Grundsætninger. For at jeg imidlertid ikke herved skal have begjæret af Andre, hvad jeg selv allerede har tilveiebragt eller bør sørge for, skal jeg tilføie et Par Ord om de Forandringer, som agtes foretagne, og tildeels allerede ere forberedte, ved den forestaaende nye Udgave af begge Ordbøger.

I den latinsk=danske Ordbog ville alle de manglende Ord blive tilføiede; ligeledes ville de fleste Egennavne med de af dem dannede Adjectiver o. s. v. nu blive optagne; herved, saavel som ved andre Tilføielser og Forbedringer, vil Bogens Omfang blive noget forøget. — Den dansk=latinske Ordbog vil modtage en endnu betydeligere Udvidelse: ogsaa i denne mangle ved Uagtsomhed endeel Ord, men adskillige bleve udeladte med Billie, fordi jeg (Manuscriptet var uheldigviis indrettet saaledes, at jeg ikke ret kunde maale dets Størrelse) troede, at Bogen vilde blive for stor, og derfor stræbte paa alle Maader at indskrænke dens Omfang. Jeg vil nu stræbe efter, og haaber at bevirke, at Bogen kan blive fuldstændig for sin Bestemmelse; i hvilket Tilseende baade en stor Mængde nye Artikler ville blive optagne, og de ældre for en Deel blive behandlede udførligere. At isøvrigt det i hver Artikel givne lexikalste Stof vil blive underkastet en Revision, der maa medføre endeel Bortskjærelser, Tilføielser og Rettelser, er en Selvfølge. Men heri især ville Bemærkninger fra Andre kunne understøtte mig meget.

Et Tillæg af en egen Art, som jeg har givet den tydsk=latinske Ordbog, og som jeg agter at give ogsaa den næste Udgave af den dansk=latinske, ere de „Forbemærkninger“, som jeg her meddeeler i Oversættelse. Ideen hertil opstod hos mig først, efterat jeg allerede var rykket noget frem i Udarbejdelsen af den tydsk=latinske Ordbog. Da dette Arbeide maatte

fremmes, var der ikke Tid til, hvad jeg ellers havde ønsket, at lade Planen til dette Tillæg henligge i længere Tid til Prøvelse og Overveielse; thi da der i de enkelte Artikler ofte henvises til samme, maatte en bestemt Form og Indretning af det vælges og, engang valgt, fastholdes. Dette bemærker jeg, fordi jeg allerede har seet, at ogsaa deri Udskilligt kan forbedres; enkelte Ting vilde jeg selv nu fremstille noget anderledes. Da jeg imidlertid ikke endnu er enig med mig selv om de Forandringer, som bør gjøres, og da jeg ønsker at høre Sagskyndiges Mening om det, der er ydet ved den tydske Udgave, har jeg foretrukket at forelægge dette i alt Bøsenligt som det er. Jeg troer, at der ved at forudsende slige almindelige Bemærkninger kan udrettes noget Nyttigt: om den af mig betraadte Bei er den rette, og om det er lykkedes mig at udføre Sagen rigtig, maae Andre bedømme. Jeg tilføier kun, at jeg udsætter, at Læreren veileder Disciplene til at benytte disse Forbemærkninger*). Alt iøvrigt for Fuldstændigheds Skyld her Noget har maattet optages, som allerede findes i Grammatikerne, vil let bemærkes.

Forbemærkninger.

De Dvølses i at skrive Latin, som anstilles i Skolerne, have nu (thi forhen forholdt det sig anderledes) kun det Døimeed, at muliggjøre og befordre en grundig og sikker Kundskab i Sproget. Hertil horer især, at det latinske Sprog's Gien=dommeligheder, fornemmelig ved Sammenligning med andre Sprog og da især med Modersmaalet, træde ret klart og tyde=

*) Til disse vil meget ofte blive henviist i Ordbogen, saaledes f. Ex. Dienlyst (*abstr.*) voluptas quæ oculis percipitur (Forb. I. 1. 5. B.). Dypregning enumeratio; sædv. efter Forb. I. 1. B. D. E. Bibeholdelse efter Forb. I. 1. B. D. E. Hiin Uttring af Beno illud Zenonis (Forb. I. 2. A.). Den af denne Sag opstaaede Uvillie invidia eius rei (Forb. V. 3).

ligt frem for Disciplenes Bevidsthed. Hertil ere Grammatiken og Ordbogen i og for sig ikke tilstrækkelige. Denne giver vel Ordene, men ikke, eller dog kun til en vis Grad, Udtryksmaaden; og netop Valget af denne frembyder ofte den egentlige Vanskelighed. Thi imedens de menneskelige Forestillinger ere de samme, er ofte Formen af Udtrykket for dem i de forskjellige Sprog meget forskjelligt, deels formedelst en Sprogbrug, hvis Oprindelse ikke engang altid er at udfinde, deels fordi det ene Sprog stundom mangler Ord af en bestemt Art, hvilket derimod findes i et andet (sfgn. I.). Ved de nyere Sprog i Forhold til hinanden indbyrdes er dette Tilfælde sjældnere: Ligheden i den hele aandelige og sociale Udvikling, Fællesskabet i Kultur og dennes Frembringelser, navnlig Litteraturen, har havt en mægtig Indflydelse paa Sprogens Udvikling, og i det Hele hersker derfor imellem dem en stor Lighed og Overensstemmelse i Formen af Udtrykket for Tankerne. Underledes forholder det sig med det latinske Sprog i Forhold til de nyere. Det er for det Meste ikke ganske rigtigt, hvad ofte er blevet sagt, at det latinske Sprog mangler et tilfredsstillende Udtryk for dette eller hiint Begreb, denne eller hiin Tanke; det latinske Sprog er slet ikke saa fattigt, som Nogle mene. Men det er sandt, at i saare mange Tilfælde savnes i det latinske Sprog et Udtryk, som i Art og Form er ganske tilsvarende til det danske, og at der maa vælges en anden Form for Betegnelsen af Tanken. Den bedste Veiledning til Færdighed og Sikkerhed i at udfinde og vælge det latinske Udtryk giver nu ustridigen en flittig og opmærksom Læsning, og det er tilfældt dog kun ved denne, at den latinske Stil ret dannes. Men meget frugtbringende er alligevel en Sammenstilling af Sprogets vigtigste lexicalske Giendommeligheder i Sammenligning fornemmelig med Moderemaal, paa hvilke man ved at skrive Latin maa have Diet henvendt, og en Anviisning af de Hovedregler, som man heri maa følge. Herved bliver allerede Meget, der under Læsningen fremstillede sig umiddelbart for Jagttagelsen som et

oftere tilbagevendende Phænomen, erkjendt i sin Sammenhæng og Oprindelse. Med denne Fremstilling af den eiendommelige Maade, paa hvilken mange Begreber og Tanker, overeensstemmende med det latinske Sprogs Aand, maae udtrykkes paa Latin, bekræfter sig især den latinske Stilistik: hvad de herhid hørende Bøger indeholde udenfor dette, hører vel egentlig under Grammatikens eller Ordbogens Omraade.

Her er gjort et Forsøg paa at sammenstille nogle af de vigtigste Jagttagelser og Regler af hiin Art paa en kort og fattelig Maade, og at oplyse dem ved en nogenlunde rigelig Exempelsamling, saa at Disciplen deels overhovedet kan oversee og indprente sig dem, deels under Brugen af Ordbogen kan strax have tilstede og let finde den Oplysning og almindelige Begrundelse af det i den paagjældende Artikel i Ordbogen Givne, som hver Gang maatte blive fornøden. Der er heri ydet lidet eller intet Nytt af mig selv: det er Resultaterne af Andres, fornemmelig Nägelsbachs*) og Seyfferts**) Forskninger og Studier, som her ere gjengivne. Hine Mænd tilhører altsaa alene den videnskabelige Fortjeneste; mig i det Høieste den, at have gjort det, som hine have præsteret, formedelt den her stete Benyttelse af samme tilgjængeligere for Disciple og at have ført dem det nærmere. At derved hine Skrifter selv ikke ere blevne mere undværlige, behøver neppe at siges.

Til lettere Oversigt inddeler jeg disse Forbemærkninger efter Ordklasserne.

I. Substantiver.

„Det danske Sprog adskiller sig, i Henseende til sin Fremstillingsmaade, fornemmelig ved sin Rigdom paa Substantiver

*) „Lateinische Stilistik“.

**) „Palæstra Ciceroniana“ og „Uebungsbuch zum Uebersetzen aus dem Deutschen in's Lateinische für Secunda“.

fra det latinske. Det første har ikke alene langt flere Stamord og har optaget i sig langt flere fremmede Ord, men det har ved sin Artikel og ved Afledningsendelserne ing, else, hed, skab o. d. en meget udstrakt Evne til at danne Substantiver, hvilken det latinske Sprog kun har i temmelig indskrænket Grad. I det det latinske Sprog søgte at sprænge disse Rænker og, da det ikke formaaede at formere Antallet af Stamordene, optog fremmede Ord i sig og blev sin puristiske Charakter utro, samt i Dannelselse af Substantiver og overhovedet af nye Ord overfired Grundserne for sin Besøielse, er det blevet barbarisk. I denne Mangel paa latinske Substantiver, som umiddelbart skulde erstatte den danske Rigdom, ligger, som Erfaring viser, en af de Hovedvanskeligheder, med hvilke de begyndende Stilister have at kjæmpe**).

I disse Ord af en grundig Kjender af det latinske Sprog er angivet et Hovedpunct, paa hvilket Disciplen, naar han begynder at skrive Stil, tidligt og flittigt maa henvende sin Opmærksomhed. I uendelig mange Tilfælde maa i Latinen istedetfor et dansk Substantiv bruges en anden Bending, deels ifølge umiddelbar Nødvendighed, fordi Sproget overhovedet intet til det danske svarende Substantiv besidder, deels fordi Sprogbrugen sjelden tilsteder Anvendelsen af et saadant Substantiv, om det end eksisterer, men sædvanlig foretrækker en anden Udtryksmaade. De danske Substantiver blive derfor meget hyppigen i Latin deels omskrevne eller erstattede ved andre Udtryk (1. 2. 5.), deels udtrykte ved Substantiver af forskjellig Art (4).

*) Efter Nögelsbach Lat. Stil. S. 27.

1. Danske Substantiver udtrykkes ved en Omskrivning.

A. Ved Hjælp af tilsvarende Adjectiver :

a. Ved substantiverede latinske Adjectiver; see nedenfor II. 1.

b. Naar det danske Substantiv staaer i Genitiv med den ubestemte Artikel for at betegne et andet Begrebs Charakter eller Egenskab, bruges sædvanlig et tilsvarende Adjectiv.

Exempler: En Consuls Værdighed *dignitas consularis*. En Senators Rang *gradus senatorius*. En Prætors Følge *cohors prætoris*. En Demagoges letfærdige Færd *levitas popularis*. En Anklagers Haandværk *artificium accusatorium*.

c. Ofte bliver det Tanken bestemmende Hovedbegreb, som paa Dansk udtrykkes ved et Substantiv, i Latinen lagt i et Adjectiv, og dette tjener altsaa til Erstatning for det latinske Substantiv. Dette skeer deels uden umiddelbar Nødvendighed, fordi Sproget har foretrukket denne Udtryksmaade (ved et betonet Adjectiv), deels af Nødvendighed, fordi det klassiske Latin mangler et tilsvarende Substantiv (dette er især Tilfældet ved saare mange danske Substantiver, der udtrykke en Mangel paa Noget eller Egenskaber af negativ Art; her maa Latineren saare hyppigen hjælpe sig med Adjectivet).

Exempler: Veundre en Tales Fattelighed *orationem tam facilem ad intelligendum admirari*. Venjskab berøer paa Gjensidighed af Tjenstbeviisninger *amicitia paribus officiis continetur*. Formedelst hans Udaads Haandgribelighed *propter manifestum facinus eius*. Benægte en Sags Nødvendighed *negare, rem aliquam necessariam esse*. Du kjender hiin Philosophes Grundighed *nosti, quam subtilis disputator ille sit*. Formedelst hiint Brevs Indholdsløshed *propter inanes illas literas*. Stedets Uveisomhed forsinkede hans Ankomst *locis inviis adventus eius retardatus est*. Usandsynligheden af hiin Fortælling er indlysende *apparet,*

parum verisimilem esse illam narrationem. Paa Grund af Upaalideligheden i ethvert Fælledsflab i Kongemagten propter insidam societatem regni.

B. Ved Dannelse af en Phrase eller en heel Sætning.

Dette skeer a) naar et abstract Substantiv staaer som Object for et Menings= eller Yttringsverbum eller for en Phrase, der betegner det Samme: det forvandles da til en Gjenstandssætning, sædvanlig en Accusativ med Infinitiv eller en afgangig Spørgsætning.

Exempler: α) Han benægtede Fortællingens Sandhed negavit, vera esse, quæ narrarentur. Han paaastod Fjendernes Uimodstaaelighed confirmavit, hostibus resisti non posse. Han tilkjendegav sin Beredvillighed se non nolle dixit, sin Urolighed se commotum esse significavit. De regne paa min Mildheds Bestandighed lenitatem meam perpetuam futuram esse sperant. Der er Ingen, som ikke erkjender Retmæssigheden i hiin Fremgangsmaade nemo est, qui id non jure factum esse fateatur. Han tvivlede ikke paa Høverens Paaagribelse non dubitavit, quin futurum esset, ut prædo ille comprehenderetur. Han berettede om Stadens Undsætning nunciavit, urbem esse obsidione liberatam. — β) Han overseer Tidens Fordringer tempus quid postulet, non videt. Jeg vil meddele hans Anskuelser herom quid is de illa re senserit, exponam. Mit Talent, hvis Ubetydelighed jeg er mig vel bevidst ingenium, quod quam exiguum sit sentio. Deres Planer ere komne til min Kundskab quid illi cogitent, scio. Man maa henvende sin Opmærksomhed paa Individets naturlige Tilbøielighed videndum est, quo sua quemque natura maxime ferre videatur.

b) Ogsaa ved andre Verber anvendes den samme Om- skrivning af et Substantiv, ofte ved en relativ Sætning.

Exempler: Han onskede Læsere for sine Skrifter ea, quæ scripsit, legi voluit. Beskylde En for en fjendelig Tale

aliquem infestius locutum esse arguere. Hans Ord træffe mig ikke ea, quæ dixit, in me non conveniunt. Hans Spaadom traf ind ea, quæ vaticinatus erat, acciderunt. Den Jagtagelse, at Mange omkom der, affrækkede de Dvrige reliquum viderent, multos ibi periisse, territi sunt. Han naaede sit Dnske ea, quæ optavit, assecutus est. Gjøre mange Spørgsmaal multa quærere.

C. Ved et Pronomen (sædvanlig i neutr.) og en relativ Sætning.

Dette skeer fornemmelig ved Substantiver, der betegne et almindeligt Begreb (see Exemplerne), og da især der, hvor tilsvarende latinske Substantiver vel ikke mangle, men dog vilde have en for det paagjeldende Sted altfor speciel Betydning, der vilde formindste den fornødne Almindelighed i Tanken, imedens hiint almindelige Begreb fremkommer af sig selv ifølge Sammenhængen og Meningen.

Exempler: Af hvem vi have modtaget Midlerne til at hjælpe Andre a quo id accepimus, quo ceteris opitulari possimus. Vi have Stof til vore daglige Foredrag suppetit nobis, quod quotidie dicamus. Deraf vinder jeg ogsaa den Fordeel, at o. s. v. ex quo etiam illud assequor ut etc. Det ene Diemeed forfølger jeg hoc unum sequor (specto). Jeg agter dette for en Dig skyldig Tribut hoc tibi deberi puto. Tage et Exempel deraf inde, quod imiteris, capere. Jeg maatte forudskikke denne Indledning hæc prius dicenda erant. I dette Punct in hoc. Disse Tilstande, disse Stemninger, disse Omgivelser (i Ciceros Mund om Rom og hvad der fandt Sted) hæc.

D. Ved Gerundium eller Gerundiv (sjældnere Infinitiv).

Herom giver Grammatiken Reglerne. For et stort Antal Substantiver paa ing og else har det latinske Sprog tilsvarende Substantiver paa io og us; men Brugten af disse er

laugt mere indskrænket end paa Dansk. De staae meget sjelden, hvor en Præposition gaaer forud, eller hvor Objectet for den ved et saadant Verbalsubstantiv betegnede Handling er tilføiet i Genitiv. I Almindelighed bør slige Substantiver forvandles til et Gerundium eller Gerundiv. Af nogle Verber har det latinske Sprog slet intet Substantiv dannet paa *io* eller *us*, saa at Omskrivningen er nødvendig.

Exempler: Til Stadens Beskyttelse *ad urbem defendendam* eller *urbis defendendæ causa*. Den første Bog handler om Foragt for Døden *primus liber est de contemnenda morte*. Ved Læsning lærer man Sproget *legendo lingua discitur*. Ved Beleiringen af Staden holdt han Fjenderne i Tomme urbe *oppugnanda hostes coercuit*. Holde Comiteer til Valg af Consuler *comitia consulibus creandis habere*. Cicero raadede ikke til Cæsars Drab *Cicero non auctor fuit Cæsaris interficiendi*. Han overgav ham sin Søn til Opdragelse *tradidit ei filium educandum*. Tilegnelsen af hiint Sprog er ikke let *non facile est illam linguam discere*.

E. Ved et Participium eller en relativ Sætning.

a. Her er fornemmelig Tale om Verbalsubstantiver, der betegne en Person, af hvilken den i Verbet udtrykte Handling udføres, og som i det danske Sprog endes paa *er* (erinde), i det latinske paa *or* (*trix*). „Disse Substantiver ere almindelige Benævnelser paa Egenskaber, d. e. saadanne som betegne en inhærenderende Egenskab, ikke en forbigaaende Virksomhed eller Tilstand, som derfor ikke kunne anvendes paa concrete enkelte Tilfælde, uden for det Første da, naar Prædicatet betegner en Eiendommelighed, der er karakteristisk eller er bleven historisk for Individet (s. *Ex.* den, der engang har bygget en Stad, har befriet Fædrelandet, har erhvervet sig et Navn som Cæsars Morder, han hedder nu for alle Tider *conditor urbis, liberator patriæ, intersector Cæsaris*). For det Andet kan

den i enkelte Tilfælde Handlende ogsaa betegnes efter sin almindelige Egenkab, og derfor forekomme Substantiver som *accusator*, *defensor*, *competitor* temmelig ofte. Men naar hiin Almindelighed af Begrebet ikke findes Sted, d. e. naar der ikke abstraheres fra det enkelte Tilfælde, men dette meget mere bestemt betegnes, saa er Dmskrivningen med Relativ eller Participium Præsens nødvendig**).

Exempler: Lærerne af Cicero hedde ikke *lectores Ciceronis*, uden naar man derved maatte ville betegne en bestemt Klasse af Mennesker, hvis særegne Forretning og karakteristiske Kjendtegn var Læsningen af Cicero; man siger *qui Ciceronem legunt* (*legent*, *legerunt*). Mine Tilhørere hedde sædvanlig *qui me audiunt* (*audient*, *audiverunt*), Tilhørerne *audientes*. Socrates's Anklagere *ii a quibus Socrates accusatus est*. Mange Dyr forjage deres Forsølgere ved en utaalelig Stank *multæ bestiæ intolerabili foeditate odoris insectantes depellunt*.

Fremdeles bliver Dmskrivningen med et Participium Præsens (hvilket dog ikke maa bruges saaledes substantivisk i *nomin. sing.*) og endnu oftere med en relativ Sætning endnu i nogle andre Tilfælde nødvendig:

α) Naar det latinske Sprog ikke har dannet noget tilsvarende Substantiv paa tor (s. Ex. Ord som Forbarmer, Belønner, Bekjender o. fl.).

β) Naar der i det danske Substantiv ligger et saadant Bibelegreb, et saadant Moment for Tanken, at det kun ved en fuldstændig Sætning kan udtrykkes tydeligen; eller naar en adverbial Bestemmelse (sædvanlig ved en Præposition med et Substantiv) træder til.

Exempler: Der var udsat Belønninger for de bedste Sangere *præmia proposita erant iis, qui optime cecinissent* (ikke for dem, som ellers eller overhovedet maatte synge

*) Efter Eshfert Pal. Cic. C. 9.

bedst, men for dem, som maatte gjøre det ved den paagjeldende Leilighed). Athenen belønnede Grækenlands Frelser Atheniensens eum, qui Græciam liberaverat, præmio affecerunt. Seierherren ved Floden Trebia qui ad flumen Trebiam victoriam reportavit. Han lovede de Ulykkeliges Redningsmand store Pengesummer ei qui (ell. si quis) miseros illos periculo eripuisset, magnas pecunias promisit.

γ) Naar Hensyn til Rhythmus og Rigelighed i Periodebygningen kræver det (naar f. Ex. i en tilsvarende Sætning denne Form har maattet bruges eller er bleven brugt).

Men selv hvor denne Omskrivning ikke er nødvendig, men et Substantiv paa tør kunde bruges, er hiin langt hyppigere.

b) Foruden hine Verbalsubstantiver blive andre udtrykte paa lignende Maade, navnlig ved Participium Præteritum i Passiv. Dette forbindes*) nemlig ofte saaledes med et Substantiv, at man mindre tænker paa Personen eller Tingen i en vis Tilstand end paa den derved fuldbragte Handling som et substantivisk Begreb: det betonedede Participium træder istedetfor Verbalsubstantivet (som i Dansk sædvanlig ender paa ing eller else).

Exempler: For Stadens Anlæggelse ante urbem conditam; efter Christi Fødsel post Christum natum; for Solens Dvgang ante solis ortum; siden Menneskeslægtens Tilbliven post homines natos. Lentulus's og Cethegus's Paagrivelse skulde ikke affrække ham ne eum Lentulus et Cethegus deprehensi terrerent (den Omstændighed, at L. og C. vare paagrebne). Flaadens Tilintetgjørelse knækkede Gjendernes Mod classis oppressa animos hostium fregit. Enhver for sig gjorde Fordring paa Vren for Drabet paa Kongen sibi quisque interfecti regis decus expetebat.

c) Angaaende nogle andre Tilfælde s. nedenfor 5. B.

*) See Madvig's Gramn. § 426; en Henviisning hertil vil i den danske Udgave være nok.

2. Danske Substantiver erstattes ved et Pronomen, sædvanlig i *neutr.* (undert. ved et Pron. med Subst. res.).

A. a. Et Substantiv, som nærmere bestemmer den i en følgende Sætning (sædvanlig en *accus. c. infin.*) udtrykte Tanke ved en karakteristisk Benævnelse, oversættes ofte ved det blotte Pronomen *hoc, illud, id.*

Eksempler: Saaledes retfærdiggjøres den Sætning, at ikke Alle tilkommer lige Roes ita *illud defenditur, non eandem omnibus laudem esse tribuendam.* Den Tanke (Grund-sætning) ville vi fastholde, at de Vise stedsse ere lykkelige *illud tenemus, sapientes semper esse beatos.*

b. Naar Indholdet af en foregaaende Sætning i Dansken bestemtere betegnes ved et Pronomen demonstrativum og et Substantiv, lader man sig paa Latin ofte noie med det ubestemte Udtryk ved *Neutrum* af et Pronomen, stundom med *Subst. res.*

Eksempler: Hiin Jagttagelse er rigtig *illud vere dicitur*; dette Tilfælde er endnu ikke indtruffet *hoc nondum accidit.* Hiin Sætning af Plato var noget dunkel *illud Platonis obscurius erat.* Denne Gjenstand har Du endnu ikke berørt *hoc nondum atigisti.* Hiint Syn rørte ham *illa re commotus est.*

B. Substantiver, som overhovedet nærmere karakterisere en forhennævnt Person eller Ting, oversættes meget ofte ved et blot Pronomen. Foruden de under I. C. anførte Eksempler er endnu det Tilfælde at omtale, at Personbenævnelser, isærdeleshed Titler, naar de i Dansken staae uden Eftertryk og blot betegne en forhen nævnt Person, sædvanlig oversættes ved et blot Pronomen.

Eksempler: Cæsar kom i Leiren sildigere end de Dvrigे. Men endskjondt Feldttherren var træt af Marschen, undte han sig dog ingen Ro: *Cæsar in castra post ceteros venit.* Is vero quamquam itinere fatigatus erat, quieti se non dedit. Erucsti kom i en Skole; Børnene viste ham deres Boger. Hvad

lære J af disse? spurgte den Værde: Ernestius in ludum literarium venit. Pueri libros suos ei ostenderunt. Quid ex his discitis? inquit ille.

3. Danske Substantiver (især i Sammensætning med andre) blive, naar deres Begreb allerede ligger i et andet Ord eller i Sammenhængen, ofte slet ikke oversatte.

Exempler: Følelse af Medlidenhed misericordia, for Anstændighed honestas, for Menneskelighed humanitas; Billighedsfølelse æquitas, Pligtfølelse officium, Gresfølelse pudor. Skjønhedens Love elegantia. Paa Literaturens Mark in literis; paa Philosophiens Gebet, i Phs. Sphære in philosophia. En høi Grad af Veltalenhed magna eloquentia. En Række af 10 Aar decem anni. Vil mig den Gunst tribue mihi id. Frihedsfind libertas.

4. Abstracte og concrete Substantiver.

A. Abstracte:

a. Meget ofte blive danske Abstracte, der betegne en Samling af Enkeltheder, oversatte ved latinske Concreta i Pluralis.

α. Tænke- og Handlemaade mores, instituta et facta, consilia et facta. Denne Fremgangsmaade hæc instituta. Cuurmethode, Cuur, curationes. Stor Kunstvirksomhed (i et Land o. d.) magna artificia. Meget Skriverie multæ literæ.

β. Hyppigt er det Tilfælde, at der tillægges danske Abstracter i Genitiv Handlinger og Tilstande, som egentlig tilhøre concrete Personligheder. Denne dristigere Metonymie kan i Latinen ikke anvendes, men istedetfor det abstracte Substantiv maa bruges det Personlighederne betegnende Concretum i Pluralis.

Exempler: Angstens Skrig (om Flere) clamor patientium. Mange Stemmer af Forundring multus varius-

que sermo admirantium. Dette er Overbærelsens Sprog imod vor Blødagtighed hic est sermo hominum indulgentium mollitudini nostræ. Komme i Kritikens Hænder in arbitrium existimantium venire. Et sygeligt Sværmeries Dremme somnia vaticinantium et insanientium. Misundelsens Haan maledicta invidorum. Brugelig i Poesien a poetis (apud poetas) usurpatus. Slagsang cantus proelium inchoantium.

b. Hvor flere Yttringer af et abstract Begreb, især af en Virksomhed, skulde betegnes, bruge Latinerne Pluralis af Abstracta.

Exempler: Menneskenes Had odia hominum. Feldt-herrernes Ankomst adventus imperatorum. Alle Arter af Gjerrighed omnes avaritiæ. Dristige Handlinger audaciæ. Dødsfald, Dødsmaader mortes. De øvrige Maader at forfriske sig paa ceteræ quietes. Af lignende Arter: Sneefog nives; Haglbyge grandines; Kulde frigora.

B. Danske Concreta oversættes undertiden ved latinske Abstracta.

Exempler: Gjenstand for Had odium, for Kjærlighed amor. Bindbeutelers nugæ; en Skurk scelus, et Skarnsmenneske slagitium; en Røverbande latrocinium. Bildt venatio; Fangst af Fugle (= fangne Fugle) aucupium. Slagt til Svømmer ad natandum natus. Danne sig til Taler ad bene dicendum se instruere.

5. Danske Substantiver med en Præposition eller sammensatte Substantiver udtrykkes ofte:

A. Ved Adjectiver, som betegne det Gebeet, indenfor hvilket Substantivets Begreb bevæger sig.

Exempler: Frygt for Kongen metus regius. Krig med Mithridat bellum Mithridaticum, med Poenerne b. Punicum, imod Slaverne b. servile. Hercules hos Xenophon Hercules Xenophonteus. Slaget ved Allia proelium Alli-

ense. Især fleer dette hyppigen, hvor Ens Fødested, Herkomst angives: Dio fra Syracus Dio Syracusanus. Din mig i Provindsen udviste Forekommenhed provinciale tuum officium. Bei igjennem en Slette iter campestre. Seir til Lands victoria terrestris; et Landslag proelium terrestre.

B. Ved en relativ Sætning eller et Participium.

Exempler: a. Hoiene i Ryggen af Gjenderne colles, qui a tergo hostium erant. Alle Søfarende langs med Kysten omnes, qui præter oram illam navigabant. Beviserne for Guds Tilværelse argumenta, quibus deum esse demonstratur. En Ordstrid opstod imellem dem angaaende Pladsen i Slagordenen altercatio orta est inter eos de loco, quem utrique in acie tenerent. — b. I sin Glæde over denne Sag overstred han Maalet illa re delectatus modum excessit. I deres Skræk flygtede de territi fugerunt. Han lod dem føre frem i Lænker eos victos adduci jussit. Holde Noget under Laas og Luffe aliquid clausum tenere. Han sagde det paa sin Dødsfeng moriens id dixit. Medbringe Noget paa Papiret aliquid scriptum asferre.

C. Ved et latinsk Adverbium.

Dette fleer især hyppigen ved Præp. med og et Substantiv, naar der betegnes Maaden, hvorpaa Noget viser sig, gjør Noget o. s. v.: med Laalmodighed patienter, med Kraft fortiter, med Overmod superbe. Fremdeles: uden Fare tuto, recte; i eller fra det Fjerne procul; ved et Under divinitus; med god Samvittighed pie.

6. Et dansk Ord, som betegner et speciellere Begreb, oversættes ikke sjelden ved et latinsk, som betegner det mere Generelle, sædvanlig fordi Sproget mangler tilfredsstillende Ord til at betegne det snevrere Begreb. Man hjælper sig da med det almindeligere Ord, idet Sammenhængen for det Meste af sig selv giver det ved det danske Substantiv udtrykkeligen betegnede snevrere Begreb.

Exempler: Smag, Valg kan oversættes *judicium*, Phantasie *cogitatio*, mens, Deeltagelse *dolor*, Tilfredshed *animus æquus* eller *animi æquitas*, Rødsfkrig *clamor*, Skamstøtte *columna*, Spottedigt *carmen* o. s. v.

II. Adjectiva.

1. De latinske Adjectiver substantiveres meget hyppigen saaledes, at de erstatte danske Substantiver, enten fordi Sproget ingen tilsvarende Substantiver har, eller fordi Brugen af det substantiverede Adjectiv (i den 2den Declination langt mere end i den 3die) af forskjellige Grunde er bleven foretrukken. Da Sagen er bekendt, indskrænke vi os til at anføre nogle faa Exempler.

A. Adjectivet i Masculinum.

Dette er hyppigere i Pluralis (de Værde *docti*, de Ringeste *inimi*, de Belsindede *boni*, mine Venner *inimici*) end i Singularis, hvilken bruges saaledes især da, naar den staaer collectivt (man skaaner den Vaabeløse *parcitur inermi*), eller naar Tanken nødvendig fører hen til et enkelt Individ, naar der f. Ex. er Tale om Forhold, som forudsætte to Personer (Jungen af Almuen skal savne Hjælp imod den Mægtigere *ne quis ex plebe auxilii contra potentiorem egeat*).

B. Adjectivet i Neutrum Singularis.

- a. Alenestaaende. Saaledes staaer Adjectivet (af 2den Declination) hyppigst i *genitivus generis* (*multum mali*, *quicquid novi est*, *nihil læti*, *derimod nihil triste*); sjældnere, og fornemmelig om abstracte Gjenstande, der behandles i videnskabelige Skrifter, i *nomin.* og *accus.* (*honestum*, *turpe*, *utile* o. desl.).
- b. Med en Præposition. Paa denne Maade udtrykkes ofte Rum- og Stedforhold, billedligen ogsaa andre.

Exempler: Komme i Midten *in medium venire*; paa Gaden *in publico*; begive sig i Sikkerhed *in tutum*

se conferre; arbeide hen i den modsatte Retning in contrarium tendere.

- c. Et særegt Tilfælde er det, naar paa Dansk Neutrum Singularis af et Adjectiv staaer ved et Substantiv i Genitiv for at betegne Adjectivets Egenskab: paa Latin maa da bruges det tilsvarende abstracte Substantiv.

Exempler: Jeg seer ikke det Skjønne i hiin Egn non video amoenitatem illorum locorum. Forstrækket ved det Driftige i hiin Daad audacia illius facinoris territus. Indtagen af det Storartede i hiint Foretagende amplitudine illius incepti captus.

C. Adjectivet i Neutrum Pluralis, naar man vil betegne Indbegrebet af de Ting, der have en vis Egenkab. Dette skeer hyppigst i *nomin.* og *accus.*, fordi i disse Casus Skjønnets er kjendeligt (det Gode bona, alt Skjønt omnia pulchra, alt Vort omnia nostra); i de øvrige Casus bruger man hellere omnium rerum, omnibus rebus.

2. Brugen af Metonymie ved Adjectiver er i Latinen mere indskrænket end i Danishen, idet saadanne Egenkaber, som egentlig kun tilhøre levende Væsener, ikke gjerne (thi undertiden skeer det) tillægges livløse Gjenstande eller abstracte Begreber.

Exempler: En affindig Forbrydelse furor et scelus. Lægge voldsom Haand paa En vim et manum inferre alicui. Der fandt ingen lærd Berørelse (Samqvem) Sted imellem Rom og Alexandria nullum erat virorum doctorum Romæ et Alexandriae commercium. En vildfarende Mening opinio erroris plena. En huldrig Mine vultus plenus gratiæ. Forresten sgn. ovenfor I. 4. A. a og nedenfor V. 5.

3. Nogle danske Adjectiver oversættes paa Latin slet ikke, fordi deres Begreb allerede ligger i det hosføiede Substantiv eller i Sammenhængen.

Exempler: Udvortes oversattes ikke, hvor en Mod-sætning til et „indvortes“ er utænkelig: en u. Grund causa, u. Nytte utilitas, u. Velstand res florentes, u. Ære honor. Practisk Dvelse exercitatio; p. Færdighed facultas, p. Forstand prudentia. Theoretisk Indsigt eller Kundskab ars, ratio, doctrina. Materiel Binding lucrum, m. Nydelse voluptas. Subjectiv Anskuelse opinio. Paa rette Sted loco, til rette Tid tempore. Ved gunstig Leilighed per occasionem.

4. Danske Adjectiver udtrykkes ofte ved en Casus, især Genitiv, af et latinisk Substantiv; stundom erstattes de ved et Pronomen. Dette skeer deels, naar det latiniske Sprog ikke har noget ganske tilsvarende Adjectiv, deels formedelst den ovenfor (II. 2.) omtalte større Begrændsning af Metonymiens Brug, deels ogsaa uden saadan umiddelbar Nødvendighed.

Exempler: Vægmæle Smertes corporis dolores. Philosophiske Regler præcepta philosophorum; ph. Sprogbrug usus philosophorum; et ph. Skrift liber de philosophia. Mathematisk Beregning ratio mathematicorum. Bildfarende Retning error cursus; v. Mening opinio erroris (dog ogsaa op. falsa). Almindelig Glæde lætitia omnium (dog ogsaa l. communis). Historisk Sandhed fides historiarum. Barbarisk Skik mos barbarorum. Kongens egen Svigersøn regis ipsius gener, det egentlige Romersfolk ipse populus Romanus, den sande Dyd ipsa virtus.

5. Umiddelbart med Egennavne forbindes i Regelen, naar en blivende Egenkab, ikke en temporær Beskaffenhed, betegnes, paa Latin ingen andre Adjectiver end de, der betegne en bestemt Adskillelse af flere cænsbenævnte Individuer (Africanus maior, minor), eller som angive Ens Fødested, Hjem (Gorgias Leontinus, Hermodorus Ephesius). Andre Adjectiver, navnlig rosende eller dablende Attributer, maae lægges til et Appellativum (vir, homo, mulier, urbs), som tilføies i Apposition.

Exempler: Den vise Plato *Plato, homo sapientissimus*. Den tappre Scipio *Scipio, vir fortissimus*. Det rige Capua *Capua, urbs opulentissima*.

Ogsaa med Appellativer, der betegne en Slægt eller Art, forbinder man paa Latin ikke gjerne Adjectiver, som skulle karakterisere hele Arten, men tilføier et Ord, der betegner et almindeligt Begreb: „Den frygtsomme Due“ (hvor der betegnes Frygtsomhed som en almindelig Egenstabs hos Duerne) hedder *columba, animal timidissimum* (*columba timidissima* vilde betyde „en meget frygtsom Due“, det vilde betegne Frygtsomheden som Egenstabs hos et vist enkelt Individ).

6. Danske Adjectiver udtrykkes paa Latin ved abstracte Substantiver.

a. Naar Adjectivets Begreb skal fremhæves (ellers ikke), bruges paa Latin ofte istedetfor et Adjectiv som Tillægsord det tilsvarende abstracte Substantiv med en Genitiv.

Exempler: Overvunden af den store Smerte *magnitudine doloris victus*. Hvilken ophøiet Aand *quæ animi magnitudo*. Med meget haanlige Ord *cum magna contumelia verborum*. Formedelst de korte og brede Sværd *propter brevitatem et latitudinem gladiatorum*. Ved det kunstige Arbeide *artificio operis*.

b. Istedetfor et Adjectiv og det dermed forbundne Substantiv bruges i Latin ofte blot det til Adjectivet svarende latinske abstracte Substantiv.

Exempler. Letfindig Adfærd *levitas*. Nyttig Indretning *utilitas*. Værdig Holdning *gravitas*. Glad Stemning *lætitia*. Denne beleilige Omstændighed hæc *opportunitas*. Beskeden Opførsel *modestia*, klog D. *prudentia*. Skaanende Fremfærd *lenitas*.

7. Danske Adjectiver udtrykkes undertiden ved latinske Adverbier.

Exempler: Romulus og de følgende Konger Romulus deincepsque reges. Uden synderligt Tab nulla magnopere clade accepta. Uden offentlig Fordeel nullo publice emolumento. Under to samtidige Krige inter duo simul bella. Enhver følgende Tid omne inde tempus. Mange omkringliggende Stæder multæ circa civitates.

III. Pronomina.

Istedetfor et Pronomen (ofte et personligt) bruger man i mange Tilfælde et Substantiv (isærdeleshed betegnende den Side af Personen, som den i Verbet udtrykte Handling fornemmelig træffer) med Genitiv af samme Pronomen eller med et Eiendomspronomen.

Exempler: Høre, ophidse, støde o. s. v. En commovere, incitare, offendere animum alicuius; han bedrovede mig animum meum tristitiâ affecit. Lægge En paa Sengen imponere corpus alicuius lecto; læne sig til en Stamme applicare corpus stipiti. Forbedre En corrigere mores alicuius. Forstaae En orationem alicuius intelligere.

IV. Participia.

Participierne kunne i det Hele paa samme Maade som Adjectiverne bruges substantivisk (s. ovfr. I. 1. E. og II. 1.). Participium Præsens bruges dog ikke saaledes i *nomin. sing.*, og Participium Perfectum substantiveres kun da i *plur. mascul.*, naar det betegner en bestemt sluttet Klasse af Individuer (*vi oppressi de Undertrykte, damnati de Dømte*). Hyppigere er dog Omskrivning ved en relativ Sætning.

V. Verba.

1. Ved den meget hyppige Brug af *verba composita*, hvor det danske Sprog bruger *simplicia*, bliver Udtrykket

paa Latin ofte anstueligere og kraftigere. Exempler herpaa frembyder Ordbogen i Dverflod: „føre En til Rom“ hedder sædvanlig ikke *ducere* men *adducere* ell. *deducere aliquem Romam*, o. s. v.

2. De i de nyere Sprog oftere anvendte saakaldte phrasologiske Verber, d. e. saadanne som, i sig selv undværlige, tjene til nærmere og fuldstændigere at bestemme den Maade, hvorpaa Subjectet forholder sig ved og tager Deel i den egentlige Hovedhandling, bortfalde sædvanlig paa Latin. Saadanne ere:

a) Hjælpeverber i Vi- eller Hovedsætninger (maatte, monne, turde, skulle, kunne o. s. v.), istedetfor hvilke træder den latinske Coniunctiv eller stundom Infinitiv. Stundom udtrykkes Begreberne Søge, Forsøge, Bille, Lave sig til ved Imperfectum af Hovedverbet, Staae i Begreb med, Være beredt til ved Fut. Part. Act. paa rus. Om begge Dele see man Grammatiken.

b) Hjælpeverber, hvis Begreb efter Sammenhængen ligger umiddelbart i det kortere latinske Udtryk:

Exempler: Lade: paa Latin siges meget ofte En at gjøre Noget, som han lader Andre gjøre (Kongen lod ham dræbe *rex eum interfecit*). Sec: Jeg seer mig nødt til at gaae bort *abire coactus sum*. Føle: jeg føler mig rørt *commoveor*, bevæget til *adducor ut etc.* Maatte: jeg maa tilstaae *fateor*; han maatte bøde *poenas dedit*, han maatte adlyde *paruit*. Finde Ro *conquiescere*, Undskyldning *excusari*, Fornøielse *delectari*. Nære Kjerlighed *amare*, diligere. Nyde stor Hæder *magna gloria esse*, Uderviisning *erudiri*. Herske: der hersker den Tro *opinio est*. Forraade stor Omhu *magnâ diligentia esse*. Bevise stor Kløgskab *magna uti ell. esse) prudentia*.

3. Danske Verber udtrykkes kort ved en Casus (sædvanlig Genitiv) af et Substantiv.

Exempler: Du troer at helbrede de Saar, som din Havesyge har slaaet Dig, ved Midler, som din Grusomhed yder Dig avaritiæ vulnera remediis crudelitatis sanari posse existimas. Bildfarelser, som udspringe af Forkeertthed pravitatis errores. Den Uret, som er udøvet imod ham, dig, injuria eius, tua. En Sindsbevægelse, der hidrører fra et nærværende Onde affectio præsentis mali. De Forbrydelser, han har begaaet i Staden som Consul scelera urbani consulatus. De øvrige Aarsager, som bestaae i Oversvømmelse, Sygdom o. s. v. ceteræ causæ eluvionis, pestilentiaæ etc. (*genit. def.*).

4. En dansk Phrase kan stundom concentreres i et eneste latinsk Verbum. Phraser af denne Art ere deels a) et Verbum og et prædicativt eller attributivt Adjectiv, deels b) et Verbum med adverbiale og præpositionelle Bestemmelser, deels c) et Verbum og dets Object.

Exempler: a) Gjøre Noget umuligt impedire. tollere, excludere aliquid. Gjøre et Sted utilgjængeligt impedire locum. Bevægelserne blive snart hurtigere snart langsommere motus tum incitantur tum retardantur. — b) De føre Krigen i Forening bellum conjungunt. Haabløs give Affald paa Noget desperare aliquid. Han havde endnu ikke seet sig mæt nondum satius erat videndo. — c) Danne det romerske Riges Grændse imperium Romanum definire. Anlægge en Bei igjennem Skoven silvam munire. Gjøre Indtryk paa En animum alicuius commovere.

5. Verber, som paa Dansk bruges absolut, kræve meget ofte paa Latin et Object eller et lignende Tillæg, eller udtrykkes paa anden Maade, især ved et Adjectiv: det er nemlig især Tilfældet ved Participierne, der bruges som Adjectiver, af hvilke kun meget faa i Latinen kunne staae ligeledes absolut.

Exempler: En rørende Sang carmen ad animos hominum commovendos aptum; ligl.: dersom man vil røre si animos hominum (animum audientis) commovere vis. En

gribende Tale oratio animos vehementer commovens ell. or. gravis. Indtagende blandus ell. ad animos hominum conciliandos aptus; ødelæggende perniciosus. Et skrækkende Budskab nuncius plenus terroris ell. terribilis. Forskende Dine oculi curiosi. En trøstende Tiltale oratio plena solatii; et truende Brev literæ plenæ minarum. Anbefalende gratus eller plenus commendationis.

VI. Adverbia.

1. Nogle danske Adverbier, i hvilke ligger Begrebet af en fuldstændig Sætning, udtrykkes paa Latin altid eller sædvanlig ved en saadan.

Exempler: Da, saa (i dette Tilfælde) quæ si ita sunt, quod si ita est; quod si acciderit (accidisset), quod si feceris (fecisses). Følgelig quæ quum ita sint, quod quum ita sit; eller unde efficitur (ita fit) ut etc. Imidlertid dum hæc geruntur. Derpaa quo facto, quod quum accidisset. Ellers quod ni ita est (erat) ell. sit (esset). Destoværre molestum est (incommode accidit) quod etc.

2. Adverbier, som betegne en Orden og Følge (i en Række), udtrykkes sædvanlig ved et Adjectiv.

Exempler: Spanien blev iblandt alle Provindser sidst fuldstændigen undertvungen Hispania omnium provinciarum postrema perdomita est. Han kom først primus venit.

3. Danske Adverbier udtrykkes ved Substantiver med en Præposition eller ved en Casus (sædvanlig *ablat.*) af et Substantiv.

Exempler: Stiltiende cum silentio ell. blot silentio. Skammeligen cum ignominia, per dedecus. Haanligen per contumeliam. Pligtmæssigen officio. Mundtligen ore. Skriftligen literis. Forsætligen consilio.

VII. Præpositioner.

1. En Præposition med sit Substantiv indeholder ofte Betydningen af en forkortet Adverbialsætning, og maa paa Latin udtrykkes ved Dannelsen af en saadan.

Exempler: Trods den almindelige Mening, at han var riig *quamquam homines vulgo putabant, eum divitem esse (quum vulgo dives putaretur)*. Ved (uagtet) stor Rigdom var han dog aldrig tilfreds *quamquam divitissimus fuit ell. quum div. esset* (dog ogsaa *in magnis divitiis*), *nunquam contentus fuit*. I Bevidstheden om, hvor farligt hiint var *quum sciret, quam periculosum illud esset*. For lutter Forekommenhed imod de Unge har jeg forglemt, at jeg er en Ddng *dum adolescentibus obsequor, me senem esse oblitus sum*. Uden mangesidige Kundskaber kan Ingen blive Taler orator, *nisi multa didicerit, esse non potest*. Med Hensyn til dette *huius rei ratione habita, si hoc spectas*.

2. Danske Præpositioner udtrykkes ved en Casus af Substantivet (see Gramm.) eller ved et Adjectiv (s. ovenf. I. 5. A.).

3. En dansk Præpositions Begreb udtrykkes paa Latin bestemtere ved et Participium:

Exempler: (sln. ovfr. I. 5. B.): Han gjorde det af Kjærlighed *amore ductus fecit*. Paa deres Skjolde svømmede de over Floden *castris suppositis incubantes flumen tranavere*. Lade et Sværd hænge ned ved et Hestehaar *gladium seta equina aptum demittere*. Han flygtede i en Baad *scapha exceptus fugit*. Udbyr i menneskelig Skikkelse beluæ ac feræ *forma hominum indutæ*. En Krop uden Hoved *truncum corpus dempto capite*.

II.

Efterretninger

om

Kolding lærde Skole

i

Skoleaaret 1855—56.

I. Disciplene.

I Efterretningerne for Skoleaaret 1854—55 angaves Antallet af Skolens daværende Disciple til 56. Af disse udgik for indeværende Skoleaars Begyndelse 15, nemlig: **L. Ingerslev**, **H. Øllgaard**, **A. Borch**, **P. Ammundsen**, **C. Schjødt**, **Th. Petersen**, **H. Bryndum** og **A. Hertel**, hvilke efter bestaaet Afgangsexamen agtede at fortsætte deres Studeringer ved Kjøbenhavn's Universitet; Brødrene **S.**, **C.** og **J. Baumann** samt **A. M. Wisning**, hvilke gik over til Haderslev lærde Skole; **S. Grove**, **C. N. Hansen**, som gik over til Ribe Kathedralskole; **P. Wisning** formedelst anden Bestemmelse. Derimod optoges 2 nye Disciple, nemlig **Theodor Christian Trojel** og **Ludvig Peter Grandjean Øllgaard**. Skoleaaret begyndte saaledes med en Fregvents af 43 Disciple. Af disse ere i Lobet af samme formedelst anden Bestemmelse udmeldte 5, nemlig **C. Warming**, **H.** og **S. Campen**, **M. Uzon** og **C. Müller**. — Et smerteligt Tab have vi lidt ved Dødsfald, idet **Johan Jørgensen** (VI Kl.) efter et kort Sygeleie blev bortkaldt til et bedre Liv. Hans Forældre tabte i ham en kjerlig og from Søn, Skolen en særdeles brav og flittig, af sine Lærere som af sine Kammerater afholdt Discipel. Fred være med hans Minde!

Skolen tæller herefter endnu 37 Disciple, fordeelte saaledes paa Klasserne:

VII Klasse.

1) **S. Holm** (S. af Pastor **H.** i Ronæs i Fyen). 2) **H. Gad** (S. af Provst **G.** i Kolding). 3) **P. Warming** (S. af

Agent, Kjobmand W. i Kolding). 4) **L. Wimmer** (S. af Soldassistent W. i Flensborg). 5) **M. Brøndum** (S. af Overlærer B. i Kolding).

VI Klasse.

1) **C. Øllgaard** (S. af afdøde Procurator D. paa Landderupgaard ved Ringkjøbing). 2) **L. Müller** (S. af Kjobmand M. i Kolding). 3) **L. Schjedte** (S. af Pastor S. i Sønder-Naby i Jyen). 4) **C. Ekerøth** (S. af Overlærer E. i Kolding). 5) **N. Sørensen** (S. af Pastor S. i Smidstrup). 6) **C. Campen** (S. af Proprietair C. paa Elkjerholm ved Kolding). 7) **H. Møller** (S. af afdøde Landmaaler M. i Boråsfc).

V Klasse.

1) **P. Pedersen** (S. af Skolelærer P. i Outrup ved Varde). 2) **J. Thygelsen** (S. af Proprietair T. i Stendrup). 3) **C. Warming** (S. af Enkemadame W. i Kolding). 4) **H. Ancher-
sen** (S. af Cancellieraad A. i Weile). 5) **F. Torverdt** (S. af Kammerjunker, Herredsfoged T. i Kolding). 6) **V. Ditzel** (S. af Krigsadvokator D., Løge paa Frysensborg ved Aarhus). 7) **C. Bøggild** (S. af Fuldmægtig B. i Kjøbenhavn). 8) **H. Borch** (S. af Cancellieraad B. i Weile).

IV Klasse.

1) **M. Øllgaard** (Broder til Nr. 1 i VI Klasse). 2) **L. Trojel** (S. af Overlærer T. i Kolding). 3) **S. Ancher-
sen** (Broder til Nr. 4 i V Klasse).

III Klasse.

1) **H. Skougaard** (S. af Proprietair S. ved Kjøbenhavn). 2) **C. Ingerslev** (S. af Skolens Rector). 3) **B. Olsen** (S. af Pastor D. i Longelse paa Langeland). 4) **J. Vraac** (S. af Pastor B. i Beerst). 5) **H. Jørgensen** (S. af Klubvært).

Borgerrepræsentant J. i Kolding). 6) **H. Orholm** (S. af Kjøbmand D. i Kolding). 7) **S. Gøldenfrone** (S. af Baron G. paa Wilhelmshørg ved Aarhus).

II Klasse.

1) **H. Müller** (Broder til Nr. 2 i VI Klasse). 2) **H. Silstrup** (S. af Skolelærer F. i Kolding). 3) **L. Warming** (Broder til Nr. 3 i VII Klasse). 4) **B. Wildsøe** (S. af Pastor B. i Tavlov).

I Klasse.

1) **C. Trojel** (Broder til Nr. 2 i IV Klasse). 2) **C. Sichlau** (S. af Skuespiller S. i Aarhus). 3) **L. Øllgaard** (Broder til Nr. 1 i VI Klasse).

II. Lærerpersonalet.

I den første Maaned af indeværende Skoleaar var dette, ligesom Fordelingen af Underviisningsfagene, uforandret som i afvigte Skoleaar. Da ved Rykjøbing Kathedralskole en Lærer behøvedes; som kunde overtage Underviisningen i Mathematik, blev denne Post tilbudt Adj. **Wesenberg**. Det var i sig selv ikke usikkert for Skolen her at miste en dygtig Lærer paa en Tid, da der ikke kunde være Tale om at besætte hans Plads igjen*), men den af ham besorgede Underviisning maatte fordeles imellem Skolens øvrige Lærere. Men paa den anden Side erkjendte vi alle, at en saadan Leilighed burde gribes til at afværge idetmindste for En af vor Midte den sorgelige Skjebne, ved Skolens forestaaende Nedlæggelse muligviis at blive sat paa Bortpenge: det var ogsaa kun Frygten herfor, der bevægede Adj. **Wesenberg** til at søge en Forslyttelse, som han

*) Det var ikke at vente, at nogen dygtig Personlighed vilde søge om et Embede, der et Aar efter skulde inddrages.

ellers ikke vilde have attraaet. Adjunct **Wesenberg** blev derefter under 8de October f. A. forflyttet til Nykjøbing Kathedralskole: hans Fag bleve deelte for det Meste imellem Overlærerne **Trojel** og **Ekerøth**, imedens den første afgav Latin i VI Kl. til Rector, den sidste Naturhistorie i II og I Kl. til Adj. **Burd**. Fagene have derefter siden 1ste October f. A. været saaledes fordeelte paa Lærerne:

Rector, Prof. Jørgensen : Latin og Græsk samt Litteraturhistorie og Mythologie i VII Kl., Latin i VI Kl., Fransk i VI og V Kl.	26	Timer.
Overlærer Trojel : Dansk i VI og VII Kl., Græsk i VI Kl., Tydsk i V og VI Kl., Hebraisk i VII Kl. A., Mathematisk i III—V Kl.	29	—
Overlærer Ekerøth : Naturlære i VII Kl., Natur- historie i III—VI Kl., Mathematisk i VI og VII Kl., Regning i I og II Kl., Tegning i I—III Kl.	32	—
Overlærer Bryndum : Historie og Geographie i III — VII Kl.	23	—
Adjunct Müller : Dansk i I og II Kl., Tydsk i I Kl., Religion i I—IV Kl.	25	—
Adjunct Henne : Dansk i III—V Kl., Tydsk og Fransk i II—IV Kl.	26	—
Adjunct Schmidt : Latin i IV og V Kl., Græsk i IV Kl., Hebraisk i VII Kl. B.	25	—
Adjunct Burd : Historie og Geographie samt Natur- historie i I og II Kl., Latin i III Kl., Græsk i V Kl.	30	—
Pastor Winer : Religion i V—VII Kl.	6	—
Timelærer Berg : Kalligraphie i I—IV Kl.	6	—

Desuden er af Overlærer **Bryndum** givet Underviisning i 6 ugentlige Timer i Gymnastik og Svømning*), af Adjunct **Schmidt** i 5 ugentlige Timer i Sang.

*) Dødsferne i Exercits og Sugning ledes af forpnevarende Sold-
assistent **Henrichsen**.

III. Timefordelingen.

Denne sees af nedenstaaende schematiske Oversigt. Ved de i Parenthes satte Tal have to Klasser været forenede i en fælleds Time, hvilket iaar formedelst det ubetydelige Discipul-antal kunde iværksættes i større Udstrækning end ellers. Til Summen af hver Klasse's ugentlige Timer maae endnu føies 2 Timer ugentligen til Underviisning i Sang, for de deri deel- tagende Disciples Bedkommende.

Klasse.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	Sum.
Dansk	6	4	2	2	2	2	2	20
Engl.	6	4	3	2	3	3		21
Fransk		6	3	2	2	3		16
Latin med Litteraturhistorie			10	9	9	8	A. 8 B. 7	44
Græsk med Mythologie og Litteraturhistorie				5	5	5	5	20
Hebraisk							A. 3 B. 2	5
Religion med Bibelhistorie og Ny Testamente	2	3	2	2	2	2	2	15
Historie	3	2	2	2	2	2	A. 3 B. 3	19
Geographie	3	3	2	2	2	2		14
Mathematik og Regning samt Astronomie	(4)	(4)	3	4	4	4	A. 2 B. 2	25
Naturlære							A. 3 B. 3	6
Naturhistorie	2	2	2	2	3	2		13
Kalligraphie	(4)	(3)	(2)	1				6
Regning	(3)	(2)	(2)					4
Gymnastik	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	6
Sang								5
	35	35	35	35	36	35	A. 32 B. 30	

IV. Oversigt over det i Skoleaaret Læste.

Dansk.

I Kl. Mølbachs Læsebog, fra S. 1 til S. 125 benyttes til Dplæsning og til Analyse af den enkelte Sætning.

Af **Oppermanns** Grammatik ere de 3 første §§ læste med Tilfoining af Læren om Stedordenes og Udsagnsordenes Inddeling og Boining. Flere Emaadigte af **Barfods** poetiske Læsebog læstes udenad. 3 Stile ugentligen, deels Dictat, deels Oversættelse af Stykker i Kung's mindre tydske Læsebog, hvilke Disciplene iforveien havde havt til Lectie. — **II Kl.** **Nielbechs** Læsebog fra S. 110—176; hele **Oppermanns** Grammatik, hvoraf navnlig Afsnittet om Hoved- og Bisætninger er vidtloftigere gennemgaaet og indøvet. Det Bigtigste af den nordiske Mythologie er i Korthed gennemgaaet. Endeel Digte i **Barfods** poetiske Læsebog ere lærte udenad. 2 Stile ugentligen, 1 Gang Oversættelse, 1 Gang Dictat (især til Indøvelse af Læren om Skilletegnene). — **III Kl.** **Holsts** Læsebog, den prosaiske Deel, forfra til Side 80. I Forbindelse med Læseovellerne er det i Grammatiken tidligere lært indøvet. Digte ere lærte udenad af **Barfods** poetiske Læsebog. Een Stil ugentlig, afværende skreven hjemme (og da sædvanlig en Gjenfortælling eller Gjengivelse af et udenad lært Digt's Indhold), og paa Skolen (Oversættelse fra den tydske eller franske Læsebog). — **IV Kl.** **Borgens** Veiledning i Modersmaalet, de 22 første Lektioner; Øvelser i Opplæsning efter **Holsts** Læsebog, den prosaiske Deel; Digte ere lærte udenad efter samme Læsebogs poetiske Deel. Een Stil ugentlig, hver anden Uge skreven hjemme, hver anden paa Skolen (da altid Oversættelser fra den tydske eller franske Læsebog). — **V Kl.** **Borgens** Veiledning fra den 23de til den 35te Lektion. Læseoveller efter **Holsts** Læsebog. Ogsaa enkelte poetiske Bærker have Disciplene læst, saaledes Jugemanns „Hynden af Tolosa“, Dehlenschlägers „Corregio“ og „Børingerne i Nyklegard“. Hver anden Uge en Stil hjemme (i det sidste Halvaar tildeels lettere Afhandlinger), hver anden Uge en Oversættelse skreven paa Skolen. — **VI Kl.** Læren om Afhandlinger og Disposition i **Borgens** Veiledning er gennemgaaet; af og til ere holdte mundtlige Foredrag, deels efter frie Uygaver, deels

som Gjenfortælling efter **Stolls** Mythologie, der ogsaa er benyttet til Øvelse i Oplæsning. Hver anden Uge er en Stil skreven vegeleviis hjemme og paa Skolen; desuden ere paa Skolen udarbejdede en Deel Oversættelser fra Tydsk. — **VII Kl.** Det logiske Exkurs i **Borgens** Veiledning er gjen-nemgaaet og lært. **Dorphy's** Omrids af den nordiske Mytho-logie er lært og udfyldt ved Forelæsning af Stykker af **Pe-terfens** nordiske Mythologie og **Oehlenschlägers** Nordens Guder. Af **Chortfens** danske Litteraturhistorie har hele Klas-sen lært forfra til Christian den 7des Thronbestigelse, den yngre Afdeling (VII B) desuden et Udvalg af den senere Poesies Historie, medens Prosaens Historie blot er gennemlæst. Af de fleste i Litteraturhistorien omhandlede Forfattere ere Prover forelæste og gennemgaaede, meest tagne af **Nors** danske Læse-bog. Hver anden Uge er en Afhandling udarbejdet, for det Meste med en kort Angivelse af Dispositionen. Enkelte mundtlige Foredrag ere holdte.

Tydsk.

I Kl. **Hungs** mindre tydske Læsebog forfra til S. 103; af **Trojels** Grammatik de to Conjugationer, Artiklen og de personlige Pronominer. **Wolles** tilligemed **Jürs's** og **Hungs** Materialier benyttedes til at indøve, hvad der var læst i Gram-matiken. — **II Kl.** **Hungs** mindre tydske Læsebog fra Side 90 til Enden, dog med Forbigaaelse af Side 152—168 (Darstel-lungen aus der Naturgeschichte). Af **Trojels** Grammatik er Formlæren fuldendt; dog er af Detaillen meget forbigaaet, ligeledes enkelte Afsnit, saaledes om Brugen af sammensatte Verber og om Adverbiernes Brug. Det Læste er indøvet ved udvalgte Exempler af **Wolles** Materialier. Ligeledes have Disciplene læst endeel Stykker af **Jürs's** og **Hungs** Materia-lier, deels som Lectie men uden at faae gennemgaaet, deels extemporalt. — **III Kl.** **Jürs's** og **Hungs** Læsebog for Mellem-klakserne forfra til S. 125, med Forbigaaelse af S. 17—27

(Die Schildbürger) og 67—89 (Dichtung und Wahrheit aus meinem Leben, af Göthe). Formlæren er repeteret efter **Trojels** Grammatik, med Forbigaaelse af det Samme som i 2den Klasse. Ved mundtlige Øvelser, deels extemporale, deels som Lectie, ere **Jürs's** og **Hungs** Materialier læste til Enden. Efter denne sidste Bog have Disciplene skrevet en Stiil ugentlig, sædvanlig udarbejdet hjemme. — **IV Kl.** **Jürs's** og **Hungs** Læsebog for Mellemklasserne fra S. 109 til 192. Af **Trojels** Grammatik er Formlæren repeteret, saaledes at en Deel af den i de foregaaende Klasser udeladte Detail medtoges. Mundtlige Øvelser efter **Bresemanns** Stiiløvelser. En Stiil hver anden Uge efter samme Bog, sædvanlig udarbejdet hjemme. — **V Kl.** Af **Jürs's** og **Hungs** Læsebog for Mellemklasser er læst lectieviiis S. 368—400, extemporalt S. 221—255, 286—368; af **Jürs's** og **Hungs** deutsche Dichter, første Halvdeel, ere omtrent 30 Digte læst lectieviiis, af sidste Halvdeel omtrent lige saa mange extemporalt. Af **Hjorts** Grammatik er Syntaxen lært og repeteret; ogsaa Formlæren er repeteret. Ugentlig en Stiil efter **Lorenzens** tydske Stiiløvelser. Af **Bresemanns** tydske Stiiløvelser er oversat mundtligt extemporalt fra S. 72 til Enden; de fleste Fortællinger ere bagefter gjenfortalte paa Tydsk af Disciplene. — **VI Kl.** **Jürs's** og **Hungs** deutsche Dichter S. 140—269 (med Forbigaaelse af adskillige Digte) læst lectieviiis; extemporalt **Schillers** Wilhelm Tell og **Hjorts** tydske Læsebog S. 20—122, 412—456 samt endeel andre Stykker. Af **Abrahams's** tydske Litteraturhistorie er lært et Udvalg. Ugentlig 2 Stile, een paa Skolen, een hjemme, deels med, deels uden Hjælpenidler, efter **Lorenzens** Stiiløvelser S. 41—51, 134—151 og flere andre Stykker; mundtligt extemporalt efter samme Bog S. 1—23, 29—41, 56—76; de Stykker, som egnede sig dertil, ere bagefter gjenfortalte paa Tydsk af Disciplene.

Franskt.

II Kl. **Borrings** manuel des enfants forfra til Side 91; det Hele repeteret. En Deel af Gloserne bag i Bogen ere lærte udenad. Af **Abrahams's** Grammatik er læst Formlæren indtil de uregelmæssige Verber; det Laste indovet ved tilsvarende Exempler i **Jungerslevs** Materialier. — III Kl. **Borrings** manuel des enfants fra Side 100 til Enden (dog ikke de smaa poetiske Stykker); det Hele er repeteret. I **Abrahams's** Grammatik er først Formlæren læst tilende (de uregelmæssige Verber), senere er den hele Formlære repeteret. Tilsvarende Dvelfer efter **Jungerslevs** Materialier. — IV Kl. **Lassens** franske Læsebog for Mellemklasserne er gennemgaaet forfra indtil Enden, dog med Undtagelse af de faa poetiske Smaaestykker bag i Bogen; en Deel af Bogen have Disciplene, overeensstemmende med Planen, læst extemporalt. I det sidste Halvaar har Klassen repeteret Formlæren efter **Abrahams's** Grammatik; ved extemporale Dvelfer have Disciplene gennemgaaet de 50 første Stykker af **Lassens** Opgaver til at indøve den franske Formlære. — V Kl. Af **Orellis** franz. Chrestomathie er læst S. 135—167 og 1—27, 35—53 (statariff men uden Repetition). Extemporalt er læst i **Lassens** „Extemporallæsning“ S. 1—57. Af **Lassens** Opgaver er oversat mundtlig paa Franskt Stykkerne til Pronomina d. c. Nr. 6, 8, 10, 12, 14, 16, 96, 98, 100, 102, 104, 106, 108, 110, 112, 114, 116, 118, 120, 122, 124, 123, 155, 156. Af Grammatiken (**Abrahams**) er Formlæren repeteret, af Syn-tagten er læst 1ste Affnit § 159—235, med Forbigaaelse af Meget, samt det 1ste Tillæg (om Pronominerne). — VI Kl. Af **Orellis** Chrestomathie er læst statariff (uden Repetition) S. 168—194, 67—90, 98—124, 200—215, samt af de poetiske Stykker Nr. 1—3, 13, 15—17, 19, 20, 25, 27, 30, 31 og La mort de César, tragédie p. Voltaire. Extemporalt er i **Lassens** „Extemporallæsning“ læst S. 73—98, 157—163, 167—202, 204—249. Af **Lassens** Opgaver ere mundtlig

oversatte paa Fransk Stykkerne i de uregelmæssige Verber d. e. Nr. 99, 101, 107, 109, 111, 113, 115, 117, 119, 121, 123, 125, 127, 129—145, 148—151. Af Grammatikens Syntax er læst 2det Uffnit, 2det og 3die Tillæg, med Forbigaaelse af Udskilligt; hele Grammatiken er repeteret.

Latin.

III Kl. Af Madvigs latinste Sprogslære er læst alt det Vigtigste af Formlæren og Orddannelse-læren; af den anonyme lille latinste Læsebog Alt indtil det sidste længere Stykke, af Silfverbergs latinste Læsebog fra S. 3 til 3die Uffnit S. 29, saaledes at enkelte vanskeligere Stykker ere forbigaaede; i Møllers og Thomsens Udvalg af Phædrus de 12 første Fabler. Desuden er læst og repeteret i Trojels Materialier et Udvalg af Exempler forfra til 5te Cap. („Om Genitiv“); endel af Exemplerne ere skriftligen oversatte. Herved ere Disciplene foreløbigen blevne bekendte med en stor Deel af Syntaxen. — **IV Kl.** Silfverbergs Læsebog S. 29—40; Cæsar Bell. Gallic. 1ste Bog og 2den Bog Cap. 1—32; af Bojesens Romerske Antiquiteter er læst „Krigsvæsenet“. Af Grammatikens Syntaxen forfra til 3die Uffnit, i det for denne Klasse bestemte Udvalg. Formlæren er repeteret saaledes, at Noget medtoges, som for var forbigaaet. To Stile ere skrevne ugentlig, først efter Trojels Exempler, siden efter Jørgerslevs Materialier forfra til S. 46; begge Bøger ere ogsaa benyttede til mundtlig extemporal Oversættelse i Stiletimerne. — **V Kl.** Af Cicero er læst og repeteret Talen pro Sexto Roscio Amerino; af Ovids Metamorphoser efter Feldbauschs Chrestomathie „Phæton“ og „Perseus“ B. 1—205 (600 Vers); af Mythologien de vigtigste Momenter af de saakaldte olympiske Gunders Væsen og Begreb. Curforisk læstes i Begyndelsen af Aaret af „Stemmers Udvalg af Solvalderens profaiske Forfattere“ et Uffnit af Curtius fra S. 24—38. Af Grammatiken læstes 3die Uffnit og Tillægene i passende Udvalg; der-

efter læstes hele Grammatiken forfra indtil Enden i et større Omfang, end den tidligere var læst. To Stile ere skrevne ugentlig efter **Jugerslevs Materialier** (2den Afdeling). — **VI Kl.** Statarisk er læst **Ciceros Tale pro Roscio Amerino**; af **Livius** 2den Bog; af **Virgil Aneid.** 3die og 4de Bog. Extemporalt er læst af **Cornelius Nepos** fra **Datames** indtil **Agésilauus** (begge incl.), af **Jul. Cæsar de bello civ.** 3die Bog Cap. 1—68. Hver Uge er skrevet 2 Stile efter **Jugerslevs Materialier** (paa forskjellige Steder). Hvad der blev tilovers af Stiletimerne, anvendtes i det første Halvaar til at gjennemgaae og opfriske i Disciplenens Grindring de vigtigste Regler af Grammatikens Syntax (2det Afsnit) og til at indøve dem ved mundtlig extemporal Oversættelse efter Materialierne S. 1—55; i 2det Halvaar til mundtlige Stiløvelser efter andre Dele af Materialierne. — **VII Kl.** Statarisk er læst **Ciceros dispp. Tuscul.** 1ste, 3die, 5te Bog; **Horats's** samtlige Breve; **Virgil Aneid.** 4de Bog. Cursorisk er læst Noget af **Madvig's carmina selecta**, extemporalt Endeel af **Ciceros** Taler imod **Verres**. Hver Uge er skreven 2 latinske Stile efter **Henrichsens Materialier**, i det sidste Halvaar tillige 1 Bersejion efter **Sammes** Opgaver; hvad der blev tilovers af Timerne, anvendtes til mundtlige extemporale Øvelser. Endvidere er læst den romerske Litteraturhistorie efter **Tregder**. I en egen Time har den ældre Afdeling repeteret det i de foregaaende Skoleaar læste.

Græsk.

IV Kl. Af **Tregders** græske Formlære er læst det Vigtigste forfra indtil Ordbyggelseslæren og indøvet ved samtidig Læsning af første Afsnit af **Lunds** græske Læsebog (i Udvalg af Exempler); endeel af de danske Exempler ere benyttede til extemporal Oversættelse paa Skolen. Af andet Afsnit er læst S. 101—108 (**Xenophons** **Agésil.** I, 6), og S. 113—117 (**Xenophons** **Cyropædia**); af de uregelmæssige Verber ere kun læste de i

Læsebogen forekommende. — **V Kl.** I **Tregders** Formlære er læst: de uregelmæssige Verber og de vigtigste Paragraffer af **Drddannelseslæren**, dernæst er hele Formlæren repeteret; af **Madvigs** **Drdfoiningslære** de 5 første Capitler saaledes, at Udskilligt af det med mindre Skrift Trykte er forbigaaet. Af **Xenophons** **Anabasis** 3die Bog og 4de Bog indtil 3die Capitel. — **VI Kl.** Statariff er læst og repeteret 10de og 12te Sang af **Homers** **Iliade**, samt 4de Bog af **Xenophons** **Memorabilia**. Efter **Tregders** græske Formlære er lært alt det, der angaaer det homeriske Sprog; af **Madvigs** græske **Drdfoiningslære** fra 1ste Uffnit Cap. 7 til Begyndelsen af 2det Uffnit Cap. 8 (i passende Udvalg) lært og repeteret. De Exempler, der ikke ere lærte, ere for det Meste oversatte ectemporalt. — **VII Kl.** Statariff er læst: **Homers** **Iliade** 12te og 18de Bog, **Odysee** 2den og 3die Bog; de af Tragedierne tagne Stykker i **Tregders** **Anthologie** med Undtagelse af Nr. 9; **Platos** **Apologia Socratis**, **Crito**, **Eutyphro**; **Herodots** 9de Bog. **Madvigs** **Syntax** er repeteret paa samme Maade som i de foregaaende Skoleaar (at kun det Vigtigste læses som Lectie, det Dvrigte vides Disciplene ved Gjennemlæsning og Forklaring i Timen eller forbigaaes ganske, indtil det ved Læsning af en Forfatter maatte forekomme). Den græske Litteraturhistorie er læst efter **Tregder**, til Dplysning deraf er læst cursoriff en stor Deel af **Sammes** **Anthologie**. **Mythologien** (efter **Stoll** overs. af **Schmidt**) er repeteret. I en egen Time har desuden den ældre Afdeling repeteret det i de foregaaende Skoleaar Læste.

Hebraisk.

VII Kl. B. **Genesis**, Cap. 1—8; af **Whittes** **Grammatik** i Udvalg forfra til **Drdfoiningslæren**; under Læsningen af **Genesis** er **Whittes** **Analyse** benyttet. — **VII A.** **Genesis**, Cap. 14—50, samt hele Bogen repeteret; af **Psalmerne** læst og repeteret 1—15. **Drdfoiningslæren** og det Vigtigste af

Nominaldannelsen er lært efter **Whittes** Grammatik; det Dvrigte repeteret, tildeels 2 Gange.

Religion.

I Kl. **Daugaards** og **Stekholms** Bibelhistorie forfra til S. 130. Flere Psalmer af evangelisk-christelig Psalmebog og Tillæget til samme lærtes udenad. — **II Kl.** **Balslevs** Forklaring af Luthers Catechismus forfra til S. 36; D.s og Et.s Bibelhistorie fra S. 130 indtil Enden. Endeel Psalmer ere lærte. Bibellæsning: Marcus's Evangelium og Apostlenes Gjerninger. — **III Kl.** **Balslevs** Forkl. fra S. 36—63; **Herslebs** Bibelhistorie fra S. 1—76. Bibellæsning: Apostlenes Gjerninger fra Cap. 21 til Enden. Flere Psalmer ere lærte udenad. **IV Kl.** **Balslevs** Forkl. fra Begyndelsen til Enden; **Herslebs** Bibelhistorie fra S. 96 til det nye Testamente (S. 167). Bibellæsning: Apostlenes Gjerninger. **V Kl.** Af **Søgtmanns** Lærebog er læst § 47—97 (Plichtlæren); af **Herslebs** Bibelhistorie det nye Testamente. — **VI Kl.** Af **Søgtmanns** Lærebog er læst § 105—143 (Læren om Jfrelsen); efter **Hersleb** er hele den bibelske Historie repeteret. — **VII Kl.** Paulus's 1ste Brev til Corinthierne og Matthæus's Evangelium ere læste i Grundsproget, det første noiagtigt, det sidste mere cursorisk. Med den ældste Afdeling er hele Religionslæren paany gjennemgaaet efter **Søgtmanns** Lærebog, medens den yngre Afdeling heraf kun har læst § 1—104.

Historie.

I Kl. **Jungerslevs** fragmentariske Historie forfra til „Christendommens Indførelse i Norden“. — **II Kl.** Samme Lærebog fra „Christendommens Indførelse i Norden“ indtil Slutningen, saaledes, at mundtlig en lidt fuldstændigere Oversigt over Fædrelandets Historie er meddeelt. — **III Kl.** Læst og repeteret den gamle Historie efter **Wehr**. — **IV Kl.** Efter samme Lærebog sluttet den gamle Historie fra Heliogabal;

Middelalderens Historie indtil „Opdagelser i Verdenshavet af Portugisere og Spaniere“. — **V Kl.** Slutningen af Middelalderens Historie (fra S. 150 indtil Enden); den nyere Historie forfra indtil S. 129. — **VI Kl.** Læst og repeteret den nyere Historie fra S. 108—190; repeteret den gamle Historie. — **VII Kl. B.** Den nyere Historie fra S. 230 indtil Slutningen; repeteret den gamle Historie og Middelalderens Historie indtil S. 156 (efter **Bohr**) **A. Allens** Danmarks Historie og **Estrups** Verdenshistorie ere repeterede.

Geographie.

I Kl. **Ingerslevs** mindre Geographie, saaledes, at især i Indledningen og Europa endeel af det med mindre Skrift Trykte er forbigaaet. — **II Kl.** Repeteret og læst fuldstændigen **Ingerslevs** mindre Geographie; desuden i Harets Begyndelse læst og i dets Slutning repeteret **Ingerslevs** større Geographie fra Norge til Holland (med Forbigaaelse af næsten alt det, der er trykt med den mindre Skrift). — **III Kl.** **Ingerslevs** større Geographie er læst og repeteret fra Holland til China. — **IV Kl.** Samme Lærebog fra China indtil Enden (med Forbigaaelse af Udskilligt). — **V Kl.** Samme Lærebog: Europa, Asien indtil China. — **VI Kl.** Samme Lærebog: det Hele repeteret. Den gamle Geographie efter **Königsfeldt**.

Regning.

I Kl. De fire Regningsarter med Brok, med Benyttelse af **Mundts** Regnebog; een Discipel tillige en Deel af Parttagnings Anvendelse. — **II Kl.** **Mundts** Regnebog indtil Exempler til Dvelse i Regnene; een Discipel er kommen indtil Decimalbrok. — **III Kl.** Foruden enkelte fælleds Opgaver have Disciplene regnet videre i **Mundts** Regnebog, hver efter sin Fremgang; de fleste have begyndt paa Decimalbrok, et Par ere bleve næsten færdige dermed.

Arithmetik.

III Kl. Steens elementære Arithmetik S. 1—27 er læst og repeteret flere Gange, samt indøvet ved mangfoldige Exempler, især af Steens Opgaver. — IV Kl. Det Øvrige af samme Lærebog er læst og repeteret, ligesom det forrige Aars Pensum er repeteret, og Alt indøvet ved en stor Mængde Opgaver især af Steens Samling. — V Kl. Efter Bergs Arithmetik er læst og repeteret S. 20—43 (Potensering, Division, Roduddragning), S. 57—66 (Negative Storrelser), S. 95—134 (Forkortet Multiplication og Division, Incommensurable Storrelser, Bogstavregning, Potensexponenten 0 og negative Exponenter, Polynomers Opløsning i Factorer, sammensatte Bogstavbrok, største fælles Deler for Bogstavstorrelser, Regning med Rodstorrelser), S. 141—160 (Quadrat- og Cubifrod): Alt indøvet ved en Mængde Exempler og Opgaver (meest efter Bergs Samling) deels skriftligt, deels mundtligt; ogsaa nogle Øvelser i Regning med Brok og Decimalbrok. — VI Kl. Efter samme Lærebog: Ligninger af 1ste og anden Grad, Proportioner og Omformning af dobbelt irrationale Udtryk. Skriftlige Øvelser baade hjemme og paa Skolen. — VII Kl. B. Efter samme Lærebog læst Kjedebrok, Rækker og Logarithmer. — VII Kl. A. Efter Fallesens Mathematik repeteret hele det arithmetiske Pensum. — Begge Klasser have ugentlig haft een Opgave hjemme, desuden een Time, stundom to, paa Skolen til Behandling af skriftlige mathematisk Opgaver.

Geometriske Discipliner.

IV Kl. Af Lamus's Geometrie er læst og repeteret Art. 1—59 med dertil hørende Problemer, Art. 64, I—XIII. (Af Indledningen ere enkelte Stykker forbigaaede). — V Kl. Af samme Bog Art. 60—63, 64 XIII—XVIII, 65—95, 109—110, med Forbigaaelse af 109 V og VI samt enkelte andre analytiske Bemærkninger. — VI Kl. Af samme Bog Art. 111—127 (med Undtagelse af Probl. 5—10 i 113, 6 i 121, 3 i 127);

repeteret Art. 76—110. — VII Kl. B. Samme Bog Art. 128—135; Stereometrien Art. 1—50. **Hamus's** Plantrigonometrie Art. 1—7, 8—15. — VII Kl. A. Repeteret det hele geometriske Pensum; den mathematisk Geographie læst efter **Steen** og **Oluffen**.

Naturlære.

VII Kl. B. Den kemiske Physiks første Afdeling er læst efter **Silfverberg**; efter **Orsted** den mekaniske Deel indtil Bevægelseslæren. — VII Kl. A. Bevægelseslæren efter **Orsted**; repeteret det forrige Aars Pensum.

Naturhistorie.

I Kl. **J. Prosch's** Dyrerigets Naturhistorie § 31—38 samt fra Hjørhandede til Pungdyr. — II Kl. Efter samme Lærebog: Pungdyr, Fugle, Krybdyr og Frøer; repeteret Pattedyrene. — III Kl. Efter **Prosch's** Dyrerigets Naturhistorie: Frøer, Fiske, Skeletter og Aandedrætsforhold; repeteret Krybdyr og Pattedyr. — IV Kl. Samme Lærebog: det af Beendyrenes Naturhistorie, der tidligere var forbigaaet, samt Insecterne; **Petits** Botanik § 1—23, 25—27, 33—34. Dveller i at bestemme Planter efter **Petits** Tabeller. — V Kl. **Prosch's** Lærebog fra Edderkopperne til Enden, med nogle Forbigaaelser; repeteret Insecterne. **Petits** Botanik § 42—90 med Forbigaaelse af § 44, 47, 49, 54, 56, 59, 61. — VI Kl. Hele **Prosch's** Lærebog repeteret, Indledningen medtaget; **Petits** Botanik læst § 83—133, repeteret det foregaaende. Jorddannelse og de hyppigst forekommende enkelte og mængdede Mineralier gennemgaaede med Benyttelse af **Ekerohs** Geologie.

VI. Skolens Bibliothek og videnskabelige Samlinger.

A. Skolens Bibliothek

har, efterat den i Efterretningerne for sidste Skoleaar meddelte Fortegnelse var sluttet, modtaget følgende Tilvæxt (de med * betegnede Skrifter ere sendte fra Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet).

1. Theologie og orientalsk Litteratur.

Selweg: Den danske Kirkes Historie efter Reformationen. III (1730—84). Kbhvn 1853.

2. Græsk og Latinsk Philologie med Hjælpevidenskaber.

Stephani thesaurus græcæ linguæ. Vol. VIII fasc. 3. Parisii.

Plinii naturalis historiae II. XXXVII, rec. *Sillig.* Vol. VI. Gothæ 1855.

Cæsaris commentarii de bello Gallico, rec. *Schneider.* Part. II. fasc.

3. Halis 1855.

Ciceronis opera, ed. *Orellius.* Edit. altera. Vol. II. p. 2. Turici 1856.

Cicero: Udvalgte Taler, bearbejdede til Skolebrug af *Lefolii.* 1ste Deels 2det Hefte. Kbhvn 1852.

Sorats' Ober og Breve, udgivne til Skolebrug af *Lembcke.* Kbhvn 1855.

Griechische Prosaiker, herausg. von *Osiander* und *Schwab.* Stuttgart 1855—56: *Platons Werke*, 1ste Gruppe 5tes Bdg., 3te Gr. 1stes Bdg., 4te Gr. 1stes—3tes Bdg.;

Aristoteles Werke, 14tes Bdg.;

Plutarchs Werke, 13tes, 14tes und 33stes Bdg.;

Flavius Josephus Werke, 1stes—6tes Bdg.;

Julianus Cæsaren.

Römische Prosaiker, herausg. von *Osiander* und *Schwab.* Stuttgart 1855—56: *Plinius Naturgeschichte*, 22—29stes Bdg.;

Svetonius Werke, 4—5tes Bdg.;

Curtius, 3—4tes Bdg.

3. Historie og Politik.

Beckers Verdenshistorie, fortsat af *Arnd.* 16de Bds 2det—8de H. Kbhvn 1855—56.

Schlossers Weltgeschichte für das deutsche Volk. 15ten Bds. 2te Lief. und 17ten Bds. 1ste—2te Lief. Frankf. a. M. 1855.

- Kriegk**: Die Völkerstämme und ihre Zweige. Frankf. a. M. 1855.
- Thiers**: Consulatets og Keiserdømmets Historie, oversat af Magnus. 123—128de Lev. Kbhvn 1855—56.
- Bancroft**: De forenede Staters Historie, oversat af Wulff. 2det Afsnits 3—11te S. Kbhvn 1855.
- Macaulay**: Englands Historie, oversat af Daudig. 11—19de S. Kbhvn. 1855—56.
- *Marsberetninger fra det kongelige Geheimearchiv. 1ste Vds. 4de S. Kbhvn 1855.

4. Geographie, Topographie og Statistik.

- *Meddelelser fra det statistiske Bureau. 2den Samling. Kbhvn 1855.
- *Statistisk Tabelværk. Ny Række, 10de—11te Vd. Kbhvn 1855.

5. Nye Sprog og Litteraturer.

- J. Vaggesens** Biographie, udg. af N. Vaggesen. 4de Vds. 3die S. Kbhvn 1856.
- Mynsters** blandede Skrifter. 4de—5te Vd. Kbhvn 1855—56.
- Molbech**: Nogle Ord om det, man kalder „Retskrivning“. Kbhvn 1855.
- : Danst Ordbog. 2den Udgave. 3die—4de S. Kbhvn 1855.
- Erslew**: Supplement til „Almindeligt Forfatter-Lexicon“. 2det—3die S. Kbhvn 1855.
- J. & W. Grimm**: Deutsches Wörterbuch. 2ten Vds. 3te Lief. Leipzig 1855.

6. Lovkyndighed og Lovgivning.

- *Bekjendtgjørelse om en Underviisningsplan for en særskilt Realunderviisning ved nogle lærde Skoler i Danmark og en Afgangsexamen derfor. D. 18de Septbr 1855. 4 Expr. — *Lov om Udbetaling af Gager og Penninger i Finantsaaret 1856—57. D. 28de Febr. 1856.

7. Mathematik og Naturvidenskab.

- Die Fortschritte der Physik im Jahre 1852. 8ter Jahrgang, 1—2. Abth. Berlin 1855.
- Schow**: Naturfilbringer. 1ste Samling. Kbhvn. 1839.
8. Tidsskrifter, Efterretninger om lærde Selskaber, videnskabelige Indretninger, Examina, Forelæsninger o. M.
- Nordist Universitets-Tidsskrift. 1ne Aargangs 2det—3die S. og 2den Aargangs 1ste S. Lund, Christiania og Kbhvn 1855—56.

- Danſt Maanedſkrift, redig. og udg. af **Steenſtrup**. 2det Bd. og 3die Bds. 1—5te H. Kbhvn 1855—56.
- Lidskrift for populære Fremſtillinger af Naturvidenſkaben, udg. af **Fogh**, **Lütken** og **Vaupell**. 2det Bd. og 3die Bds. 1—2det H. Kbhvn 1855—56.
- Skolens Reform, udg. af **Schneekloth**. Kbhvn. Juni 1855—Marts 1856.
- Norſt Lidskrift for Videnskab og Litteratur, udg. af **Monrad** og **Winter-Sjelm**. 1854, 3—4de H. Kristiania 1855.
- Neue Jahrbücher für Philologie und Pädagogik. 71—72ten Bds. 6—11tes H. Suppl. neue Folge, 1ſten Bds. 1—2tes H. Leipzig 1855.
- Rigsdagstidende. Extraordinær Sæſſion. Kbhvn 1855.
- for 7de Sæſſion. Kbhvn 1855—56.
- *Overſigt over Videnskabernes Selskabs Forhandlinger. Kbhvn. 1854 Nr. 7 og 1855 Nr. 1—4.
- *Forelæſninger og Dvelfer ved Kjøbenhavns Univerſitet og den polytekniske Anſtalt i Efteraarshalvaaret 1855 og Foraarsahalvaaret 1856.
- *Characterliſter over Afgangsexamen og Afgangsexamen 1855. Kbhvn.
- * — — den philoſophiſke Examen og 2den Examen 1855. Kbh.

9. Disputatfer.

- ***L. Müller**: Den macedoniſke Konge Philip II.s Dønter. Kbhvn 1855.
- ***L. Selveg**: De Danſke Domcapitler; deres Oprindelse, Indretning og Virkſomhed før Reformationen. Kbhvn 1855.

10. Programmer og andre Leilighedsſkrifter.

- ***Larſen**: Om Jølands hidtilværende ſtatsretlige Stilling. (Univerſitetsprogram). Kbhvn 1855.
- ***N. Nielsen**: Om Theologiens Naturbegreb. (Univerſitetsprogram). Kbhvn 1855.
- Programmer for 1855 fra:
- ***Metropolitanskolen**: To Stykker af Homers Døntſee — 4de Bog B. 354—570 og 9de Bog B. 106—560 — forſnyede med Anmærninger af Kern.
- ***Borgerbydſkolen paa Christianshavn**: Om Underviisningen i Roberſmaalet. 4. Dvelfer i mundtlig Fremſtilling, af **Sammerich**.
- ***Frederiksborg Skole**: Om Naturhiſtoriens Værd ſom Skoleſag; af **Knæſtenborg**.

- ***Koestilbe Skole:** Biographiske Efterretninger om dem, der have erhøbt de høieste akademiske Værdigheder. 2. Doctores juris og medicinæ; af Sundrup.
- ***Nykjøbing Skole:** Om modsatte Størrelser; af Buch.
- ***Odense Skole:** 1) Fortegnelse over de naturhistoriske Samlinger, II. 2) Om Odense Communitet; af Mumme.
- ***Kolding Skole:** 1) Reglesnittene og Cycloiden; af Wferoth. 2) Et Par Bemærkninger om fransk Grammatik; af Ingerslev.
- ***Sorsens Skole:** Forsøg til en tydsk Ordbannelseslære til Brug i danske Skoler; af Bruun.
- ***Slensborg Skole:** 1) Kortfattet Lærebog i den uorganiske Chemie; af Silfverberg. 2) Verzeichniß der mineralogischen Sammlung.
- ***Slesvig Skole:** De civitatis Platonice arte et consilio, pars II; ser. *Manicus*.
- ***Altona Gymnasium:** Versuch einer kritischen Beleuchtung des von Schleiermacher gelegten Fundamentes der philosophischen Ethik; von Soerensen.
- ***København Real-Gymnasium:** Einige Worte über den Religionsunterricht; von Kirchhoff.
- ***Kiel Skole:** Bemærkninger zu Cæsars gallischem Kriege, Buch 5—8; von Müller.
- ***Glücksstadt Skole:** Die französische Conjugation nach ihrer Entstehung aus dem Latein; von Petersen.
- ***Plön Skole:** Zur Textkritik einiger Stellen in Shakespeares Dramen; von Bendixen.
- ***Meldorf Skole:** Sophoclesne interdum ad sui temporis res gestas nos ableget, qværitur. Ser. *Kolster*.
- ***Køgeburg Skole:** Qvæ fuerint Romanorum de conditione post obitum futura opiniones vulgares; ser. *Aldenhoven*.
- ***Programmer fra Sorø, Aarhus, Ribe Skoler samt Helsingør og Rønne Realskoler,** indeholdende Fortegnelser over de videnskabelige Samlinger samt Skoleefterretninger; og fra Borgerdydskolen i Kjøbenhavn, det von Westenske Institut, Herlufsholm, Randers, Aalborg, Viborg, Reykjavik og Gaderslev Skoler, indeholdende Skoleefterretninger.
- ***Programmer for 1853 fra:**
Christiania Borger- og Realskole: Skoleefterretninger; af Saslund.

*Programmer for 1854 fra:

Christiania Cathedralskole: Geometrisk Behandling og Construction af den regulære 17kant; af **Odén**.

Skien lærde og Realskole: Fjerde Bog af Iliaden, metrisk oversat af **Stoltenberg**.

Bergen Cathedralskole: Dølysende Anmærkninger til de to første Bøger af Dvids Metamorphoses; af **Schöning**.

*128 Programmer for 1854 fra Kongeriget Preussen.

II. Blandinger.

Die Gegenwart. Eine encyklopädische Darstellung der neuesten Zeitgeschichte. 121stes—135stes H. Leipzig 1855.

B. Disciplenes Morfskabsbibliothek.

Lever: Familien Dobb paa Udenlandsreise. Oversat af **Moltke**. 8—11te H. Kbhvn 1855.

VI. Skolens Beneficier og Legater.

1. Følgende Fordeling af Skolens Beneficier for indeværende Skoleaar blev bestemt af Ministeriet:

Høieste Stipendium, 50 Rd., tillagdes Disciplen **L. S. A. Wimmer**.

Mellemste Stipendium, 35 Rd., tillagdes Disciplene **S. Holm**, **M. P. Bryndum** og **P. J. Pedersen**.

Laveste Stipendium, 20 Rd., tillagdes Disciplene **E. E. Skerøth**, **J. V. Jørgensen** og **L. C. Trojel**.

Fri Underviisning erholdt: 1) **E. K. Ollgaard**. 2) **H. H. Møller**. 3) **M. V. Ollgaard**. 4) **J. C. Vraae**. 5) **H. Silstrup**, samt, som extraordinære Gratister, **E. O. G. Ingerslev** og **L. C. Trojel**.

Underviisning for nedsat Betaling erholdt: **H. Jørgensen** og **L. M. Warming**.

2. For Renten af det **Helt=Peltste** Legat for 1855, 5 Rd. 2 Mk., blev indkjøbt Bøger til Disciplen **J. Pedersen**.

3. Renten for 1855 af det til Skolen skænkede „**Holding Borgeres Legat**“, 20 Rd., blev som sædvanlig anvendt til Indkjøb af Bøger o. s. v., der uddeelttes som Præmier for Flid og Fremgang i mundtligt Foredrag og Sang. Disse Præmier tildeelttes for mundtligt Foredrag Disciplene **L. Schjødte**, **H. Gad**, **V. Ditzel**, **E. Bøggild** og **E. Campen**; for Sang **B. Bildsøe**, **L. Trojel** og **J. Pedersen**.

VII. Ufgangsexamen.

Til Ufgangsexamens 2den Deel indstillede sig 1855 otte Disciple af VII Kl., hvilke erholdt følgende Specialcharakterer:

Candibaternes Navne.	Udarbejdelse i Probermaalet.	Latin mundtlig.	Latin skriftlig.	Siforie.	Græf.	Metismetf.	Geometrie.	Naturlære.	Religion.
L. Jørgensen	mg.	mg.	mg.	ug.	mg.	mg.	mg.	ug.	mg.
H. Øllgaard	g.	mg.	g.	mg.	mg.	ug.	mg.	ug.	mg.
A. Berch	g.	mg.	g.	mg.	ug.	mg.	g.	mg.	mg.
C. Schjødte	mg.	g.	lg.	g.	g.	mg.	g.	mg.	mg.
C. Petersen	g.	mg.	g.	g.	g.	lg.	lg.	g.	mg.
P. Ammundsen	mg.	mg.	g.	g.	mg.	g.	g.	mg.	mg.
H. Bryndum	g.	g.	g.	g.	g.	g.	lg.	g.	mg.
A. Bertel	mg.	mg.	g.	mg.	g.	lg.	lg.	g.	g.

Resultatet af disse Charakterer i Forbindelse med de dem ved 1ste Deel tildeelte*) blev, at **L. Ingerslev**, **S. Willgaard**, **A. Borch** og **P. Ammundsen** erholdt første Charakter, de Dvrigte anden Charakter.

Til Afgangsexamens 1ste Deel indstillede sig 1855 syv Disciple, hvilke ved samme erholdt følgende Specialcharakterer:

Navne.	Tydsk.	Fransk.	Geographie.	Naturhistorie.
A. Wisling	ug.	mg.	ug.	mg.
L. Vimmer	mg.	mg.	mg.	mg.
M. Bryndum	mg.	ug.	mg.	g.
E. N. Hansen	g.	mg.	mg.	g.
S. Baumann	g.	mg.	mg.	ug.
E. Baumann	tg.	g.	mg.	mg.
S. Grove	tg.	g.	tg.	g.

VIII. Blandede Efterretninger.

A. Ligesom det har været mig kjert at see, at efterat Skolens Nedlæggelse var bestemt, dog forholdsviis saa mange Disciple ere blevne den troe indtil det Yderste, idet ikkun de have forladt samme, for hvilke Hensyn til deres Fremtid gjorde Saadant nødvendigt eller dog tilraadeligt, saaledes har jeg betragtet det som min Pligt at varetage, saavidt det stod til mig,

*) For Fuldstændighedens Skyld aftrykkes disse atter her:

Navne.	Tydsk.	Fransk.	Geographie.	Naturhistorie.
L. Ingerslev	mg.	mg.	ug.	mg.
S. Willgaard	g.	mg.	ug.	mg.
A. Borch	mg.	mg.	mg.	ug.
C. Schjødte	tg.	g.	mg.	mg.
T. Petersen	g.	mg.	ug.	mg.
P. Ammundsen	mg.	g.	mg.	g.
S. Bryndum	g.	g.	ug.	g.
A. Hertel	mg.	mg.	mg.	ug.

de tilbageblevne Disciples Larv ved iblandt Andet at udvirke nogle Bestemmelser (ved Siden af hvad Loven af 10de April f. A. indeholder), som sigtede til at gjøre deres Stilling ved Overgang til en anden Skole saa gunstig som muligt. Jeg skal derfor særskilt henlede de vedkommende Forældres Opmærksomhed paa følgende Bestemmelser af Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet.

1. Under 21de Mai og 7de Juni f. A. bevilgedes, at en Discipel, som efter i 1855 eller 1856 her at have bestaaet Afgangsexamens 1ste Deel, af denne Skole erklaredes moden til Dprykkelse i VII Kl., derved maatte have Ret til at optages i samme Klasse i en hvilken som helst anden lærd Skole*), samt at den, der 1856, efter her at have tilbragt et Aar i VII Kl., gaaer over til en anden Skole, derved skal have Ret til at optages i sammes VIIde Klasses øverste Afdeling og efter et Aars Forløb at afgaae fra denne til Universitetet **). Angaaende slike Disciples Optagelse vil Ministeriet tilkjendegive vedkommende Skoles Rector det Fornødne, naar Samme i sin Tid fra mig har modtaget Indberetning om, til hvilke Skoler de overgaae.

2. Under 27de Aug. f. A. bevilgedes, at *Cestimonium* maa meddeles gratis til alle de Disciple, som i Anledning af Skolens forestaaende Nedlæggelse overgaae fra Kolding lærde Skole til en anden lærd Skole.

*) Ved alt dette menes kun „Skole i Kongeriget“, da Skolerne i Hertugdømmerne ligge udenfor Ministeriets Omraade.

***) At dette kan medføre nogen Besvær baade for den Skole, i hvilken en Discipel paa et saa sildigt Trin optages, og for ham selv, skal ikke benægtes; Rettigheden troer jeg imidlertid billignis maatte gives vore Disciple. Men det er rigtignok min Mening, at kun den vel sunberede og ganske modne Discipel med sand Frugt kan benytte denne Ret: den, der er usikker og ikke tilstrækkeligen befæstet i sin Kundskab, vil ved de nye Omgivelser, ved Forandringen i Lære og Methode, let blive forvirret og trykket.

3. Under 19de April d. A. bestemtes følgende: a. Disciplene skulle i Kolding lærde Skole kun erlægge Skolepenge for den første Maaned af Juli Kvartal; for Resten af dette Kvartal i den Skole, til hvilken de maatte overgaae. — b. Ministeriet er villigt til at indrømme de Disciple, der i Anledning af Skolens Nedlæggelse gaae umiddelbart fra denne over til en anden lærd Skole, Fritagelse for at erlægge Indskrivningspenge, naar Andragende derom for enhver af dem indsendes til Ministeriet igjennem Rectoren for den lærde Skole, til hvilken de ere overgaaede. — c. Forsaavidt som nogen Discipel efter Skolens Nedlæggelse skulde finde Banskelihood ved at blive optagen just i den Skole, i hvilken hans personlige Forhold gjorde ham det meest ønskeligt, havde jeg andraget paa, at Disciple, som ved Kolding Skoles Nedlæggelse gif umiddelbart over til en anden Skole, skulde have fortrinlig Ret til Optagelse i samme fremfor andre nye Disciple. Ministeriet (Skr. af 9de April d. A.) var enigt med mig i, at der bør gjøres, hvad der er muligt, for at lette de Banskelihooder, som i denne Henseende muligen kunde opstaae, men saae sig dog ikke istand til at tage en Bestemmelse i den angivne Retning, førend det nærmere opgives, om hvilke Disciple og hvilke Skoler herved blev Tale. — d. Med Hensyn til Loven af 10de April (om Kolding lærde Skoles Nedlæggelse) § 3 2den Paragraph *) har jeg tilbudt og Ministeriet ønsket, at jeg ved Skoleaarets Slutning indsender et i sædvanlig Form affattet og de fornødne Oplysninger indeholdende Forslag til Fordeling af Skolens Beneficier for næste Aar, dog kun indbefattende de Disciple, for hvilke et Beneficium foreslaaes. Med Hensyn til

*) Denne Lyder saaledes: „De fra Kolding Skole ved Underviisningens Ophør sammesteds umiddelbart til andre lærde Skoler overgaaende Disciple nyde i disse samme frie Underviisning eller Stipendier, som ifølge de Vidnesbyrd og Oplysninger, hvilke de fra Rectoren ved Kolding lærde Skole have at medbringe, vilde i denne for det næste Skoleaar være bleven dem tilbeelte“.

samme Lovs § 3 3die Pasfus*) har Ministeriet (Str. af 19de April d. A.) antaget, at samme ifkun sigter til de Disciple, som herfra gaae umiddelbart over til en anden Skole i Kongeriget**); hvorvidt imidlertid nogen af de deri omhandlede Understøttelsesportioner maatte kunne tildeles Disciple, som gaae over til en Skole i Hertugdømmet Slesvig, vil afhænge af Omstændighederne, og Ministeriet maa forbeholde sig i sin Tid at tage Bestemmelse. Iøvrigt ønsker Ministeriet ogsaa med Hensyn til Fordelingen af disse Understøttelsesportioner at modtage et samlet Forslag fra mig, som den, der bedst kjender Forholdet, i Henseende til Værdighed og Trang, imellem Disciple, der endnu ere samlede her, men snart ville blive adspredte til forskjellige Skoler.

I Anledning af Ovenstaaende anmoder jeg de Forældre, hvis Sønner efter denne Skoles Nedlæggelse skulle gaae over til en anden lærd Skole, om at anmelde for mig: a) for hvilken Skole de ere bestemte; b) hvorvidt der for dem attraaes Skolebeneficier eller en af de omhandlede Understøttelsesportioner (hvilke efter min Anskuelse maae kunne tildeles baade uden og ved Siden af de almindelige Skolebeneficier). c) Andre Forældre anmoder jeg om at meddele mig, hvorvidt de ønske Testimonium udstedet for deres Sønner. For at dette som, saavidt muligt, alt Andet kan ordnes, førend Disciple, ved

*) Denne Lyder saaledes: „Derhos skal Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet være bemyndiget til, i 5 Aar, fra Kolbing lærde Skoles Nedlæggelse at regne, at anvende et Beløb af 300 Rbl. Rigsmønt aarlig, fordeelt i Portioner af ikke under 30 og ikke over 60 Rbl., til overordentlig Understøttelse for uformuende Disciple, der fra Kolbing Skole formeblst dens Nedlæggelse gaae umiddelbart over til andre lærde Skoler“.

**) Med Hensyn til 2den Pasfus var dette, efter de hidtil fulgte Regler og de Forhold, paa hvilke Forordn. af 7de Novbr. 1809 er baseret, vistnok utvivlsomt. Men med Hensyn til 3die Pasfus antog jeg, at der ikke var tilstrækkelig Grund til denne Indskrænkning.

Sommerferien's Begyndelse forlade Skolen for bestandigt, beder jeg mig flige Anmeldelser tilstillede saa tidlig som muligt.

Derimod ville selve Andragenderne for de enkelte Disciples Vedkommende om at erholde Beneficier eller de ovenfor nævnte Understøttelsesportioner, samt om Fritagelse for at erlægge Indskrivningspenge, være at indgive til Ministeriet igjennem den Skoles Rector, til hvilken enhver Discipel vil være gaaet over.

B. Ifølge Loven angaaende denne Skoles Nedlæggelse § 2 er Ministeriet „bemyndiget til, af Skolens videnskabelige Samlinger og Underviisningsapparater at overlade Byen, hvad der kan ansees tjenligt for dens Skolevæsen“. Herefter formoder jeg, at Alt eller næsten Alt forbliver her, med Undtagelse af den philologiske Deel af Bibliotheket, angaaende hvilken jeg har foreslaaet, at de øvrige lærde Skoler skulde anmelde for Ministeriet, hvad de maatte ønske at besidde, og at Ministeriet derefter skulde ifølge disse Begjeringer lade Bøgerne fordele til Skolerne. Angaaende dette mit Forslag er af Ministeriet endnu ikke afgivet Bestemmelse.

C. Det ved Skolen siden 1844 bestaaende Morskabsbibliothek havde en Underbalance af c. 60 Rdl., hvilken imidlertid let vilde kunne dækkes ved Realisationen af Bibliotheket. Jeg foreslog i denne Anledning, at dette skulde sælges ved Auction til dem, der vare eller havde været Deeltagere i samme. Ministeriet antog derimod (Skr. af 26de Mai f. A.) ifølge de Bilkaar, under hvilke Morskabsbibliotheket var blevet oprettet, og fordi Skolens Kasse havde givet et Bidrag af 70 Rdl. een Gang for alle ved dets første Oprettelse, at samme burde betragtes som Skolens Eiendom og fra denne gaae over til at tilhøre den Underviisningsanstalt, som agtes oprettet her ved Benyttelse af den lærde Skoles Bygninger o. s. v. Derimod erklærede Ministeriet sig villigt til at lade den nævnte Underbalance dække ved et Tilskud af Skolens Kasse; hvilket saaledes er skeet.

De offentlige Examina

i

Rolding lærde Skole for Aaret 1856

foretages i følgende Orden.

I. Afgangsexamen.

(Solennitetsfaalen.)

Torsdagen den 17de Juli.

Kl. 3-4½. VII Kl. Latin.

Fredagen den 18de Juli.

Kl. 9½-11. VI Kl. Geographie.

Kl. 3-4. VII Kl. Naturlære.

Kl. 4-5½. VI Kl. Fransk.

Kl. 6-7. VII Kl. Historie.

Lørdagen den 19de Juli.

Kl. 8-9½. VII Kl. Græsk.

Kl. 9½-11. VI Kl. Naturhistorie.

Kl. 11-12. VII Kl. Religion.

Kl. 3-4½. VII Kl. Mathematisk.

Kl. 5-6½. VI Kl. Tydsk.

Kl. 6½-7. VII Kl. Hebraisk.

II. Skolens Hovedexamen.

V Kl.s Børelse.

IV Kl.s Børelse.

III Kl.s Børelse.

Onsdagen den 16de Juli.

8-9½. VI Kl. Latin.	8-9. II Kl. Fransk.	8-10. V Kl. Historie og Geographie.
9½-10¼. VII Kl. B. Latin.	10-11. II Kl. Religion.	
10½-12. III Kl. Ma- thematif.	11-12. IV Kl. Lybft.	
3-4. II Kl. Historie og Geographie.	3-4. I Kl. Danff.	4-5½. V Kl. Religion.
4-5½. VI Kl. Historie.	4-5½. III Kl. Fransk.	5¼-6¼. IV Kl. Religion.

Torsdagen den 17de Juli.

8-9. VII Kl. B. Græff.	9-10. II Kl. Danff.	10-12. VII Kl. B. } Reli- VI Kl. } gien.
9-10. IV Kl. Mathe- matif.	10-12. V Kl. Fransk.	
10-11. I Kl. Natur- historie.		
4½-5½. I Kl. Historie og Geographie.	3-4. II Kl. Lybft. 4½-6. V Kl. Lybft.	4-5½. III Kl. Religion.

Fredagen den 18de Juli.

9½-10¼. VII Kl. B. Ma- turlære.	8-9½. V Kl. Græff. 11-12¼. III Kl. Latin.	8-9. I Kl. Religion.
4-5. IV Kl. Natur- historie.	3-4½. III Kl. Lybft.	3-4. IV Kl. Historie og Geographie. 5¼-6¼. IV Kl. Fransk.

Lørdagen den 19de Juli.

9½-10. VII Kl. B. He- braiff.		11¼-12¼. VII Kl. B. Ma- thematif.
10-11. IV Kl. Latin.	5-6½. III Kl. Natur- historie.	

Mandagen den 21de Juli.

8-9½. V Kl. Latin.	8-9½. V Kl. Natur- historie.	8-9. I Kl. Lybft.
9½-11. VI Kl. Græff.	9½-10¼. II Kl. Natur- historie.	
11-12. IV Kl. Græff.	11-11½. VII Kl. B. Hi- storie.	
2¼-4½. VI Kl. Mathe- matif.	4½-6. V Kl. Mathe- matif.	4½-6. III Kl. Historie og Geographie.

Til at overvære Examen indbydes herved Disciplenes Forældre og Børgere, samt Enhver, der interesserer sig for Skolen og for Underviisning overhovedet.

Tirsdagen den 22de Juli, Eftermiddag Kl. 3, agter jeg at gjøre Disciplene bekendte med Examen's Udfald og med den Bestemmelse, som i Lærersforsamlingen vil være vedtagen angaaende hver enkelt Discipel i Henseende til det Spørgsmaal, hvorvidt han er moden til Opflyttelse i en høiere Klasse. Derefter ville Lærere og Disciple tage Afsted med hinanden.

Hermed slutter Kolding lærde Skole sin Virksomhed, og med disse Linier bringer den Byen og Omegnen sin Afstedshjælp. Dens sidste Ord være en Tak til alle dem, der have stænket den Yndest og Interesse, et Ønske om, at den Underviisningsanstalt, som her skal træde i dens Sted, maa have saadan Fremgang og Udvikling, at den, om end under anden Form og paa anden Maade, kan yde Byen og Omegnen Erstatning for den Skole, som i over tre Aarhundreder har bestaaet i deres Midte men nu skal ophøre at være til.

Kolding lærde Skole, den 21de Juni 1856.

C. F. Ingerslev.

